

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské výchovy

BAKALÁŘSKÝ PROJEKT

Hodnotové vzdělávání ve školní družině

Kateřina Novotná

Olomouc 2024

Mgr. Marcela Roubalová, PhD.

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracovala pod vedením vedoucího bakalářského projektu samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 15.4. 2024

Poděkování

Děkuji Mgr. Marcele Roubalové, PhD. za její pomoc, odborné rady a metodické vedení při vypracování tohoto bakalářského projektu.

15.4. 2024

Kateřina Novotná

Anotace

Jméno a příjmení:	Kateřina Novotná
Katedra:	Katedra křesťanské výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Marcela Roubalová, PhD.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Hodnotové vzdělávání ve školní družině
Název v angličtině:	Value education in after-school childcare
Zvolený typ práce:	Aplikační práce
Anotace práce:	<p>Bakalářský projekt je zaměřen na možnosti hodnotového vzdělávání dětí mladšího školního věku v prostředí školní družiny. V práci jsou popsány základní termíny s tématem související, například hodnota, ctnost, morálka. Práce dále předkládá základní charakteristiky dítěte mladšího školního věku a základní rysy výchovy mimo vyučování. Součástí práce jsou i některé metody vhodné pro efektivní hodnotové vzdělávání. Stěžejní část práce tvoří návrh projektu, který se snaží cílit na posilování pozitivních hodnot a charakterových vlastností ve výchově mimo vyučování. Jedná se o celoroční návrh projektu s popisem jednotlivých aktivit. Tento celoroční plán je navržen pro konkrétní školní družinu.</p>
Klíčová slova:	hodnota, ctnost, morálka, charakter, školní družina, děti mladšího školního věku

Anotace v angličtině:	The Bachelor's project is focused on the possibilities of value education of education of school-aged children in the environment of a after-school childcare. The thesis describes basic terms related to the topic, such as value, virtue or morality. The thesis also presents the basic characteristics of education of a younger school-aged child and the basic features of education outside the classroom. The work also includes some methods suitable for effective value education. The key part of the thesis is an outline of a project that aims to reinforce the positive values and personality traits in the education outside the classroom. It is a draft of a one-year-long project that contents description of various activities. This project is designed for a particular after-school childcare.
Klíčová slova v angličtině:	value, virtue, morality, character, after-school childcare, younger school-aged children
Přílohy vázané v práci:	14
Rozsah práce:	68
Jazyk práce:	český

OBSAH

ÚVOD	9
1 HODNOTY	10
1.1 Pojem hodnota	10
1.2 Hodnoty a pedagogika	10
1.3 Vztah hodnot a ctností	11
1.4 Klasifikace hodnot dle L. Eyre	11
1.5 Morálka	12
2 DÍTĚ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	13
2.1 Vnímání světa a životní hodnoty školáka	13
3 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ A ŠKOLNÍ DRUŽINA	15
4 ŠKOLSKÉ ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ A HODNOTY	16
4.1 Hodnoty a kurikulární dokumenty	16
4.2 Hodnotové vzdělávání	17
4.3 Výchovné koncepce kultivující morální stránku osobnosti	18
4.4 Metody a nástroje pro efektivní hodnotovou výchovu	19
5 NÁVRH CELOROČNÍHO PROJEKTU PRO ŠKOLNÍ DRUŽINU	21
5.1 Základní škola Jablonné nad Orlicí.....	22
5.2 Školní družina při Základní škole Jablonné nad Orlicí.....	22
5.3 Cílová skupina účastníků a jejich počet.....	23
5.4 SWOT analýza školní družiny v Jablonném nad Orlicí.....	23
5.5 Slabé stránky a hrozby projektu.....	24
5.6 Specifika cílové skupiny, konkrétní třídy školní družiny	24
5.7 Struktura projektu	26
5.8 Časová dotace	26
5.9 Základní charakteristika projektu	26
6 NÁVRH AKTIVIT V PRŮBĚHU ROKU	28
6.1 ZÁŘÍ	29
6.1.1 Aktivita: Kdo jsem?.....	30
6.1.2 Aktivita: Já a mých pět vlastností.....	30
6.1.3 Aktivita: Vnitřek dává tvar vnějšku	31
6.1.4 Aktivita: Štít pevného charakteru.....	31

6.2	ŘÍJEN.....	32
	6.2.1 Aktivita: Poznáváme Mongolsko	32
	6.2.2 Aktivita: Koňské dostihy	33
	6.2.3 Aktivita: Křížovka	33
	6.2.4 Aktivita: Úžasňákovi	34
6.3	LISTOPAD	35
	6.3.1 Aktivita: Jak bojovat se strachem? Jak v sobě probudit odvahu?	35
	6.3.2 Aktivita: Vojenská přehlídka.....	37
	6.3.3 Aktivita: Naši hrdinové	38
	6.3.4 Aktivita: Strategický boj s rozmyslem	39
	6.3.5 Aktivita: Stavba pozorovacích věží.....	40
6.4	PROSINEC	40
	6.4.1 Aktivita: Bezruký Frantík.....	41
6.5	LEDEN	42
	6.5.1 Aktivita: Karamelky	43
	6.5.2 Aktivita: Extra dávka štědrosti	44
	6.5.3 Aktivita: Záchrana vzácného ptačího vejce.....	45
6.6	ÚNOR	46
	6.6.1 Aktivita: Aby ti neujel vlak	46
	6.6.2 Aktivita: Kočičko, usměj se!	47
6.7	BŘEZEN	48
	6.7.1 Aktivita: Babylonské losování	48
	6.7.2 Aktivita: Dopravní značky	49
6.8	DUBEN.....	50
	6.8.1 Aktivita: Petr Figulus Jablonský	50
	6.8.2 Aktivita: Svatba	51
6.9	KVĚTEN.....	53
	6.9.1 Aktivita: Přísloví a rčení.....	53
	6.9.2 Aktivita: Věrnost ve středověku.....	54
6.10	ČERVEN.....	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58

SEZNAM PŘÍLOH..... 63

ÚVOD

*„Pravé vzdělání je znát dobré, chtít dobré a konat dobré,
a to i když se nikdo nedívá“ (Jan Amos Komenský)*

Téma tohoto bakalářského projektu bylo zvoleno, protože se domníváme, že problematika hodnot je velmi důležité a aktuální téma nejen pro současného pedagoga. Hodnoty se týkají každého z nás.

Každý jedinec má svůj vlastní žebříček hodnot, podle kterého v životě jedná. Některé hodnoty jsou společné všem – ty se do jisté míry kryjí s našimi potřebami (například hodnota zdraví). Dále se vyskytují hodnoty spjaté s věkem (např. hodnota přátelství) nebo hodnoty vycházející z životního stylu (např. hodnota bůh). Ačkoli je přirozené, že má každý do jisté míry odlišné hodnoty, domnívám se, že některé hodnoty bychom měli mít všichni společné (např. mít úctu k druhým lidem, k vlastnímu životu, vážit si životního prostředí).

Seznam hodnot, tzv. hodnotový žebříček, úzce souvisí s našimi názory, postoji a cíli. Čas od času je důležité si hodnoty, které máme, uvědomovat, a je-li třeba, tak i s rozmyslem přehodnocovat. Hodnoty umístěné na prvních místech našeho pomyslného žebříčku mají v našem každodenním rozhodování velkou váhu, a proto jsme často schopni kvůli nim obětovat mnohé hodnoty postavené níže.

Prostřednictvím prostudovaných zdrojů a pomocí neformálních rozhovorů s pedagogy jsem si ověřila, že pro práci s hodnotami není během klasické školní výuky čas. Proto se jeví jako užitečné realizovat řízené hodnotové vzdělávání mimo školu, například v prostředí školní družiny. To je hlavní náplní tohoto bakalářského projektu. Chci předložit návrh deseti tematicky zaměřených bloků, jejichž cílem je působit na rozvoj pozitivních hodnot a mravní charakter žáků.

1 HODNOTY

Hodnoty jsou pro člověka v životě důležité, neboť na základě pomyslného hodnotového žebříčku jednáme, chováme se k druhým a také sami k sobě. Hodnoty jednotlivých členů společnosti vytvářejí národní kulturu, která se vlivem pokroku, času a globalizace mění. Přejímá nové nebo naopak ztrácí prvky staré (Piřha, 2006, s. 19). Stává se homogennější a multikulturnější. Kultura vytváří spolu s dalšími prvky (rasou, mírou vyspělosti státu, rodinou atd.) tzv. sociální pole, jež silně působí na sociální zrání jedince a ovlivňuje tak i jeho hodnotový systém (Sak, 2000, s. 17).

1.1 Pojem hodnota

Pojem hodnota s sebou nese několik významů. Záleží, z kterého hlediska na něj pohlížíme. Velký naučný slovník (1999, s. 539) hodnotu definuje nejprve obecně a říká, že je to něco, „čeho si ceníme nebo vážíme jako takového, ne jako prostředku k něčemu jinému. To, co je vzácné, čemu se člověk věnuje, za čím je ochoten jít, něco obětovat.“ Hodnota může být cokoli materiálního i duchovního.

Abychom problematice hodnot blíže porozuměli, je dobré se na hodnoty podívat z pohledu různých vědních oborů.

Sociologický slovník (1993, s. 22) pojem hodnota řadí mezi jeden z nejobtížněji definovatelných pojmů, a to jak v sociologii, tak i v psychologii, filosofii a ekonomii, kde se tento termín objevil poprvé (Sociologický slovník, 1993, s. 102).

Psychologie nehledá ten nejlepší systém hodnot, ale snaží se přijít na to, proč lidé některé hodnoty uznávají a proč jinými naopak opovrhují. Systém hodnot tvoří základní složku psychologie osobnosti, je to systém různě důležitých cílů, který dává lidskému životu určitý směr. Psychologický obor, který se hodnotami zabývá, se jmenuje psychologie hodnot.

1.2 Hodnoty a pedagogika

Předávání hodnot mladší generaci je jedním z hlavních úkolů výchovy. Jednat podle určitých hodnot, chovat se morálně, většinově lidé považují za správné a výhodné nejen pro jednotlivce, ale i pro celou společnost. Hábl (2023) tvrdí, že uznávání

základních morálních hodnot přispívá k pocitu osobního štěstí. Domníváme se, že bližší poznání našich hodnot může mít zásadní vliv na náš charakter, a tedy i to, jak se chováme a jednáme navenek. Naše vnitřní postoje a hodnoty se projevují skrze naše chování a jednání. Což vnímají i naši svěřenci, které tímto vědomě i nevědomě formujeme. Proto náš zájem o hodnoty dětí nám může pomoci k jejich většímu porozumění a snad i uvědomění, co bychom měli ve vztahu k nim změnit, aby naše vzájemné vztahy byly harmoničtější.

Když člověk žije mravně (koná dobro), zajímá se o druhé, cítí se šťastnější a naplněnější. Naše společnost takové lidi potřebuje, aby vzkvétala a prosperovala. Cílením na hodnoty a lidský charakter lze očekávat úpravu prostředí a klimatu vztahů ve skupině. Což je mimo jiné jeden z úkolů sociální pedagogiky (viz pedagogizace prostředí in Kraus, 2008, s. 59, s. 175). Ta chce, podobně jako různé koncepty hodnotového vzdělávání, primárně rozvíjet potenciál lidské osobnosti a prevencí předcházet sociálně patologickým jevům. Sociální pedagogika má s tématem hodnot mnoho společného.

1.3 Vztah hodnot a ctností

S tématem hodnot souvisí i pojem ctnost, kterou v této práci stavíme na rovinu pozitivním hodnotám. Konat dobro, to znamená jednat ctnostně. Ctnosti jsou podle Sokola (2007, s. 254) trvalé mravní kvality člověka, které mu umožňují intuitivně jednat správně. Jsou to vlastnosti vyjadřující mravní sílu a ušlechtilost člověka.

Někteří autoři, například Linda Eyre (2000) rozdíl mezi těmito pojmy neshledávají.

1.4 Klasifikace hodnot dle L. Eyre

Hodnoty lze různě definovat a klasifikovat, vytvářet rozličná hodnotová seskupení a klasifikace neboli orientace. Jejich uvedení a různá dělení by však byla nad rámec tohoto projektu. Proto se pokusíme objasnit pouze klasifikaci hodnot dle Lindy Eyre, která bude nejvíce odpovídat zaměření tohoto projektu.

Tuto klasifikaci jsme vybrali pro svou práci jako stěžejní. Oceňujeme na ní, že její hodnoty kladou důraz na bytí a dávání, nikoli na vlastnění a získávání. Domníváme

se, že většina lidí dnešní doby tíhne spíše k egoismu než k altruismu, a proto je třeba klást při výchově větší důraz právě na altruismus, neboť k egoismu nás vede okolí (reklamy, filmy, převážná většina společnosti).

Eyre (2000, s. 12-15) udává dvanáct univerzálně platných hodnot, jimiž prostupuje základní pravidlo, které zní: „Respektovaná a univerzálně „přijatelná“ hodnota prospívá jak člověku, který ji uznává, tak lidem, s nimiž v duchu této hodnoty jedná.“ Jako důležité dále vyzdvihuje soustředit se na každou z uvedených hodnot po dobu jednoho měsíce v roce. Metody, které Eyre doporučuje, je vyprávění, hry, fantazie, chvála a povzbuzování a hraní rolí, přičemž zdůrazňuje skutečnost, že „nejlepším učitelem je vlastní příklad“.

Mezi hodnoty bytí řadí poctivost, odvaha, mírumilovnost, samostatnost a výkonnost, sebekázeň a střídmost, věrnost a zdrženlivost. K hodnotám dávání řadí oddanost a spolehlivost, respekt a úcta, láska, nesobeckost a citlivost, vlídnost a srdečnost, spravedlnost a milosrdnost. Pro náš projekt jsme si z této sady vybrali osm hodnot, ke kterým se snažíme aktivity směřovat.

1.5 Morálka

Pojem morálka je odvozen z latinského slova moralitas, což znamená správné chování. To v sobě zahrnuje vnitřní víru, přesvědčení a také vnější principy, vyžadované společností (Hartl, 2000, s. 327). Snad každá společnost je charakteristická určitým morálním kodexem, jehož základ si předává z generace na generaci.

Morálka je ve vztahu k hodnotám důležitá, může totiž napomoci k utváření našeho hodnotového systému. Je založena na lidském vnímání dobra a zla. Podobně jako se s věkem mění systém hodnot jedince, mění se i morální usuzování. Právě uvědomění si těchto stádií nám může pomoci vysvětlit některé výchovné situace, které v kontaktu s dětmi vychovatel zažívá.

2 DÍTĚ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Hovoříme-li o dítěti mladšího školního věku, máme na mysli dítě, které započalo povinnou školní docházku, zhruba ve věku 6-9 let, až do nástupu pohlavního dospívání, okolo 11-12 let. Většina autorů ještě toto období dělí na další dvě fáze, například Vágnerová na ranný (6-9 let) a střední školní věk (9-12 let) (Vágnerová, 1997, s. 163). Je to životní etapa poměrně klidná, šťastná a relativně citově vyrovnaná. Možná právě proto psychoanalýza nazývá toto období latentním, kdy psychosexuální vývoj dřímá v poklidu a teprve čeká na svůj velký rozkvět v době puberty.

2.1 Vnímání světa a životní hodnoty školáka¹

Někteří autoři, například Říčan (2021, s. 143), Langmaier a Krejčířová (2006, s. 118), toto období také popisují jako období střízlivého realismu. Dítě již není tolik závislé na autoritách, svou pozornost soustředí plně na školu a vztahy v ní. Do školy dítě vstupuje se základní výbavou zvnitřněných norem (ví, co se má a co se nemá, co je dovolené, co zakázané). Často ví, ne vždy však podle toho jedná. Říčan (2021, s. 119) píše, že se někdy dítě snaží dodržovat normy i přesto, že se neshodují s normami rodiny. Z toho vyplývá, že role učitele v utváření hodnot a postojů je pro většinu dětí v tomto období významná. Vhodnou výchovou je třeba stále pracovat na zvnitřňování a upevňování přijímaných společenských norem, aby v další fázi vývoje morálního vědomí mohlo kontrolu nad chováním dítěte převzít vnitřní svědomí. K dalšímu upevnění společenských norem by měl přispět rozvoj logického myšlení a přesnější vnímání času (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 132).

Přestože je školák plně zaměřen na životní realitu, stále ještě mu imponuje svět fantazie a hrdinství. Učení skrze hru a zážitek je stále velmi důležité. V první fázi vývoje (zhruba první dva roky školní docházky) převažuje naivní realismus, později kritický, jakýsi předstupeň dospívání. V této fázi „se sociální vazby mezi žáky dostávají na vyšší úroveň, struktura zájmů se krystalizuje a formují se životně důležité postoje“. Matějček uvádí, že dochází k utváření mužské a ženské identity, přisvojování rodičovských rolí, včetně rozvoje specifického chování k malým dětem. (Matějček in

¹ Pojem „školák“ užívá Říčan pro dítě v období mladšího školního věku (srovnej in Říčan, 2021, s. 143).

Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 116-119) Tělesný vývoj je sice rychlý, nikoli převratný, a proto se mu zde nebudeme více věnovat.

Hodnoty, podle nichž dítě jedná, jsou v mladším školním věku ještě nahodilé a neuspořádané, ačkoli jisté základy toho, co je a není dobré, si přináší již z předškolního období. „Hodnotové orientace jsou zatím velmi labilní a závislé na situaci, na okamžitých potřebách dítěte a na postojích dospělých autorit“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 132). To nám však nebrání v působení na jejich hodnotové vzorce, ba naopak. Je velmi užitečné se snažit na žáky mravně působit a pomáhat jim vytvářet správné hodnotové návyky, protože v pubertě už může být pozdě.

3 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ A ŠKOLNÍ DRUŽINA

Výchova mimo vyučování, někdy označovaná jako výchova ve volném čase, má své specifické rysy. Hlavním charakterovým rysem je dobrovolnost a snaha o individuální přístup. Pedagogové volného času jsou školení odborníci zapojení do výchovně-vzdělávacího procesu dětí, jež se snaží komplexně rozvíjet. Výchova mimo vyučování se uskutečňuje nejen ve školních družinách, ale i v domovech mládeže (Pávková a kol., 2002, s. 37-45).

Hlavním cílem školní družiny je vést děti k aktivnímu trávení volného času prostřednictvím různých druhů aktivit (sportovní, výtvarné, hudební atp.). Program sestává z pravidelných činností, které jsou vždy promyšlené, tematicky zaměřené a dopředu naplánované. Dále pak jsou obsaženy činnosti odpočinkové, například relaxační cvičení, četba, poslech, nebo různé druhy individuálních činností (vyrábění, kresba, hra). Důležité jsou ale i spontánní činnosti – ty vyplňují převážně čas ranní družiny. Neopomenutelnou součástí programu bývá i příprava na vyučování, jež umožňuje formou didaktických her dále prohlubovat znalosti a vědomosti žáků nebo doplňování vědomostních nedostatků a plnění domácích příprav (Školní vzdělávací plán školní družiny, 2023).

Družina svou činností navazuje na výchovně-vzdělávací činnost školy a podobně jako ona se řídí svým školním vzdělávacím programem (dále jen ŠVP). Ten je zpravidla sestavován na jeden vzdělávací cyklus dopředu, přičemž by měl být v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (dále jen RVP pro ZV) a měl by jej naplňovat a konkretizovat pro potřeby dané školy.

Školní družina se snaží obsahově navazovat na ŠVP a snaží se tak rozvíjet různé vzdělávací oblasti, např.: člověk a jeho svět, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a jeho zdraví, člověk a svět práce. Obsahem vzdělávání školní družiny je osobnostní a sociální výchova, výchova k aktivnímu trávení volného času, rozvoj sociálních a komunikačních dovedností (Školní vzdělávací plán školní družiny, 2023).

4 ŠKOLSKÉ ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ A HODNOTY

Vliv osobnosti pedagoga má významný podíl na celkovém pojetí výchovného procesu. Přístup každého pedagoga je individuální, což podporuje relativně velká volnost v oblasti nařízení, norem a postupů, které musí pedagogové dodržovat.

Podle školského zákona má každé školské zařízení za povinnost vypracovat svůj ŠVP, který pedagogům pomáhá naplňovat vzdělávací cíle. Protože rámcový vzdělávací program pro mimoškolní vzdělávání oficiálně vypracován nebyl, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vypracovalo samostatnou metodiku pro účely těchto zařízení. Odborníci z řad ministerstva vypracovali pro školy metodiku, která má různým druhům zájmového vzdělávání usnadnit tvorbu vlastních ŠVP. Cíle RVP pro ZV mají zařízení naplňovat „všemi formami zájmového vzdělávání (pravidelnou výchovnou a vzdělávací činností, příležitostnou, tematickou, rekreační, táborem, osvětovou činností, otevřenou nabídkou spontánních činností). Jedná se především o průřezová témata RVP pro ZV – osobnostní a sociální výchovu, výchovu demokratického občana, výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní, environmentální, mediální a etickou výchovu“ (MŠMT, 2023).

4.1 Hodnoty a kurikulární dokumenty

RVP pro ZV vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí. Je to dokument, podle kterého má každá škola povinnost vytvořit svůj ŠVP. RVP pro ZV slouží školám jako ukazatel směru, kterým by se měly vydat a jakých cílů by ve výchovně-vzdělávacím procesu měly dosahovat.

Přečteme-li si pozorně tyto cíle, zjistíme, že téměř každý ze vzdělávacích cílů vede k naplnění nějaké hodnoty (ať už je to hodnota vzdělání, hodnota zdraví, kvalitní vztahy atd.). Pozornému čtenáři neunikne ani souvislost hodnot a klíčových kompetencí. Ty „představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti“ (RVP pro ZV, 2023, s. 10). Lze říci, že klíčové kompetence představují souhrn hodnot, ke

kterým chceme děti v průběhu výchovně-vzdělávacího procesu vést. Jedná se o tyto kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní, kompetence digitální (RVP pro ZV, tamtéž).

Další zmínku o hodnotách najdeme ve vzdělávacích oblastech „Člověk a společnost“ nebo „Umění a kultura“. Hodnoty jsou rovněž i jakýmsi výstupem průřezových témat „Osobnostní a sociální výchovy“, „Výchovy demokratického občana“, „Výchovy k myšlení v globálních evropských souvislostech“, „Multikulturní výchově“ a „Environmentální výchově“ (Vacek, 2008, s. 106-107).

4.2 Hodnotové vzdělávání

Nejprve bychom rádi objasnili pojem „hodnotové vzdělávání“. To totiž v této práci nespojujeme výhradně s konceptem Hodnotového vzdělávání sestry Cyril Mooney, jak by se mohlo zdát, ale obecně se vzděláváním, které je zaměřené na rozvoj hodnot, charakteru a mravů.

Hlavní zodpovědnost při mravní výchově dětí leží v první řadě na rodičích. Sekundárně se do ní zapojují i další authority, u školáků jsou to například hned po rodičích pedagogové. Pedagog má v tomto ohledu své působení omezené, to však neznamená, že se mravního působení na žáky vzdá. Ba naopak, každým svým slovem, činem i postojem může být pro své svěřence vzorem, ať už negativním nebo pozitivním.

Mravní výchova je kromě rozumové, estetické, tělesné a pracovní výchovy další neméně významná složka výchovně-vzdělávacího procesu. Tato složka výchovy by dokonce měla prostupovat celým výchovným obsahem. Jak by řekl Aristoteles ve své Etice Nikomachově: „Etika je umění žít“. Hábl (2022, s. 416) píše, že ať vyučuje pedagog cokoli, působí na charakter dítěte. Nemáme se proto ptát, zda působit na charakter, ale jak.

Hábl (2023) i Grecmanová (2002, s. 111-114) za důležité v charakterové výchově považují působení na všechny tři složky osobnosti. Na složku kognitivní, ta bývá naplňována nejčastěji. Zahrnuje mravní vědomí, tedy představy a pojmy o tom, co je a co není žádoucí společenské chování. Druhá, složka konativní (volní, afektivní),

má pomocí citových prožitků dosáhnout toho, aby vychovávaný dospěl k přesvědčení, že dodržování norem je výhodné nejen pro společnost, ale i pro něho samotného. Mělo by zde dojít ke vnitřnímu ztotožnění s danou normou. Ve třetí etapě morální výchovy se vychovatel snaží působit na volní vlastnosti osobnosti. Grecmanová i Hábl se v podstatě shodují na podobném postupu této hodnotové výchovy.

Témata, která často tvoří základ morálního formování jedince mimo rodinu, jsou spojená s vlastenectvím, humanismem, vztahem k práci, hodnotám a společenským normám. Mravní výchova se snaží působit i na volní vlastnosti a pěstovat ve svých svěřencích vytrvalost, trpělivost a sebeovládání. Grecmanová v této souvislosti doporučuje zaměřit školní výchovu na tzv. „bezproblémové ctnosti, jako jsou např. pilnost, poslušnost, přesnost, čistotnost, snášenlivost a zdvořilost“. Hábl (2023) se snaží nalézt univerzálnější hodnoty, ke kterým bychom měli směřovat. Doporučuje pěstovat odolnost a zároveň klást důraz na vědomí osobnostního poslání (ve smyslu aktivního konání dobra). Opakem vnímá stavění se do role oběti, kdy je člověk pasivní a nikam se neposouvá.

4.3 Výchovné koncepce kultivující morální stránku osobnosti

Práce s hodnotami není vždy jednoduchá a je vhodné, aby takové vzdělávání poskytoval proškolený pedagog. Možností a nabídek různých konceptů zaměřených na výchovu k hodnotám je v České republice celá řada. Není však v rozsahu této práce možné zde podrobně uvádět jednotlivé koncepty hodnotového vzdělávání, proto alespoň zmíníme některé z nich.

Pravděpodobně nejstarší je výchovně-vzdělávací program španělského pedagoga Roberta Roche Olivara, který má na Slovensku již více jak dvacetiletou tradici. U nás byl do vzdělávacích plánů zařazen v roce 2010 (Kopicová, 2009).

Koncept Výchova k charakteru se prezentuje spíše jako filozofický směr, který na člověka nahlíží v jeho celistvosti. Iniciativa se snaží vytvářet ve společnosti podmínky pro rozvoj charakteru skrze informování, sdružování a propojování lidí, kterým na charakteru záleží. Zajímá se i o zahraniční trendy, v současné době prof. Hábl, zakladatel Centra rozvoje charakteru, pracuje na překladu knihy Teaching

Character and Virtues in Schools. Kniha je v současnosti úspěšnou pedagogickou inspirací charakterového vzdělávání ve Velké Británii.

Poslední výchovný koncept, který zde zmíníme, je výchova ke ctnostem. Tento koncept je zaměřen na probouzení vnitřních osobnostních kvalit pomocí zážitkové výchovy ke ctnostem. Právě od nich pocházejí tzv. karty ctností, které plánujeme v našem projektu využívat.

4.4 Metody a nástroje pro efektivní hodnotovou výchovu

Metody a nástroje vhodné pro efektivní hodnotovou výchovu lze podle nás čerpat z oblasti metod a nástrojů, které pro svou práci používá sociální pedagogika. Například metody práce se skupinou, situační, inscenační, režimové nebo animační metody (Kraus, 2008, s. 173).

Hábl (2023) parafrázuje Komenského, když říká: Když chci vzdělat člověka, nesmím zůstat jen u předávání vědomostí. Právě konativní (volně-afektivní) složka osobnosti bývá ve výchovně-vzdělávacím procesu opomíjena. Dítě má chtít znát, co je dobré, chtít konat dobré a vědět, co je dobré.

Právě aplikování některých výchovných pedagogických nástrojů a metod se nám jeví jako důležitý prvek v případě, že chceme cílit na formování charakteru vychovávaných. Zde uvádíme deset základních principů, které považujeme za stěžejní:

- Aplikovat respektující přístup a pravidla vzájemné partnerské komunikace.
- Využívat efektivní komunikační dovednosti (popisné a empatické reakce).
- Udržovat bezpečné prostředí (pedagog jako průvodce, komunitní kruh, dobrovolnost).
- Společně (demokraticky) nastavit hranice a pravidla a důsledně je dodržovat.
- Oceňovat žádoucí chování (konkrétní činy) spíše než nežádoucí.
- Učení skrze hru a zážitek (hraní rolí, dramatizace).
- Nechat děti pocítit přirozené důsledky jejich jednání (v určitých situacích, ne vždy), při nezdaru dát šanci věci napravit.
- Pokusit se nastavit nesoutěživé prostředí.
- Podporovat kooperativní učení.
- Naučit děti dávat a přijímat zpětnou vazbu.

Jak říká Prunner (2002, s. 55), jedním ze základních předpokladů k tomu, aby si mladý člověk vědomě osvojil hodnoty, je jejich vědomé poznání. To lze uskutečňovat skrze společné diskuse. Je důležité, aby děti pochopily funkci hodnot, aby si uvědomily vztah hodnot osobních a společenských.

Zpráva České školní inspekce z roku 2016 (s. 27) udává, že mezi učiteli jsou nejužívanějšími metodami hodnotového vzdělávání řízený rozhovor, diskuse, výklad, vysvětlování a vyprávění. Inspekce v závěru zprávy doporučuje posilovat průřezové pojetí etické výchovy, posilovat prožitkové formy výuky, upevňovat hodnotové systémy, a to nejen jako součást školních, ale i mimoškolních aktivit.

5 NÁVRH CELOROČNÍHO PROJEKTU PRO ŠKOLNÍ DRUŽINU

Celoroční projekt má podobu teoretické přípravy aktivit využitelných v rámci mimoškolního zařízení, například ve školní družině. Je zaměřen na formování kladných postojů a hodnot žákovy osobnosti. Rozhodli jsme se pro rozdělení projektu do deseti výukových šedesátiminutových lekcí, realizovaných jeden konkrétní den v měsíci během celého školního roku. Domníváme se, že takové časové rozložení nám umožní se systematicky a soustavně vracet k tématu hodnot, protože hodnotové vzdělávání je dlouhodobý proces.

K zajištění motivace a celkového propojení jednotlivých lekcí nám poslouží motiv výroby štítu, který si budou děti po jednotlivých lekcích zdobit a v závěru si jej budou moci odnést na památku domů. Dále nám v celistvosti napomůže družinová nástěnka, kde bude vyvěšena aktuální karta ctnosti – hodnoty (viz Karty ctností).

Spolu s navrhovanými programy realizátorům doporučíme pokusit se při své činnosti respektovat některé výchovné zásady, které jsme podrobně popsali v kapitole Metody a nástroje pro efektivní hodnotovou výchovu.

Cílem projektu je probudit v jednotlivých žácích zájem o sebezdokonalování se, a to prostřednictvím aktivit zaměřených na uvědomování, zvědomování a udržování vybraných hodnot. Zaměření většiny aktivit je prožitkové se snahou o co největší převedení teorie do praxe. Je důležité mít na zřeteli, že některá témata související s hodnotami mohou být pro žáky příliš abstraktní. Domníváme se však, že pokud do aktivit zapojíme vždy nějakou současnou, historickou či literární postavu, na které lze snadno ilustrovat pozitivní vlastnosti, téma bude pro žáky uchopitelnější. Snažili jsme se, aby kromě působení na morální stránku jedince se žáci dozvěděli i nové informace a rozšířili si obzory z různých oblastí. Aktivity mají žáky vést k vzájemnému respektu, úctě, spolupráci a tvořivosti. Některé jsou zaměřeny na rozvoj pohybových dovedností, jiné vedou k rozvoji kreativity a tvořivosti. Po absolvování všech částí projektu by dítě mělo vnímat hodnotu sebe a hodnotu svých spolužáků. Mělo by být schopné nabídnout a realizovat pomoc, chovat se altruisticky (nikoli egoisticky). Jelikož je projekt zaměřený na formování hodnot a postojů dětí, nelze zcela exaktně vyhodnotit, do jaké míry byl proveden úspěšně.

5.1 Základní škola Jablonné nad Orlicí

Město Jablonné nad Orlicí se nachází v Pardubickém kraji, v okrese Ústí nad Orlicí. Toto téměř třítisícové město leží na úpatí Orlických hor a protéká jím řeka Tichá Orlice. Ve městě se nachází veškerá občanská vybavenost, včetně jedné devítileté základní školy.

Základní škola, kterou k červnu 2023 navštěvovalo 550 žáků, je běžnou základní školou poskytující základní vzdělání. Je rozdělená na první a druhý stupeň. Vyučování probíhá dle ŠVP Otevřená škola. Maximální kapacita tříd je třicet žáků. Součástí školy jsou tři oddělení školní družiny.

Škola organizuje pravidelné sportovní kurzy, pořádá školní výlety a exkurze. Již deset let ve škole funguje žákovský parlament. V rámci mimoškolní nabídky mohou žáci navštěvovat kroužek keramiky, robotiky, počítačů, pěvecký sbor nebo náboženství. Pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami je ve škole zaveden nepovinný předmět Nápravy specifických poruch učení, kde do první skupiny určené pro první stupeň ve školním roce 2022-2023 pravidelně docházelo deset žáků. Pro cizince je doporučen kroužek jazykové přípravy, který probíhá v hodinové dotaci dvě hodiny týdně (Školní vzdělávací plán, 2023).

5.2 Školní družina při Základní škole Jablonné nad Orlicí

Školní družina v Jablonném nad Orlicí se nachází v 1. podlaží hospodářského pavilonu a k červnu 2023 měla zapsáno celkem 90 žáků. Ve třech samostatných místnostech jsou umístěna tři oddělení, přičemž jedno z nich využívá ke své činnosti prostory jazykové učebny. Školní družina provozuje svou činnost během školního roku od 6:10 hod. a odpoledne končí v 16:15 hod. Poplatek za školní družinu činí na jedno dítě 1000,- Kč za pololetí.

Družina disponuje běžnými herními prvky, jako například stavebnice, deskové hry, lego, plastové kuželky atd. Během pobytu ve družině mají žáci ve vymezeném času prostor se volně pohybovat po chodbě, mezi odděleními a zároveň využívat relaxačních koutků nebo multifunkčních herních stolů nacházejících se v oddělené místnosti na chodbě (Školní vzdělávací plán, 2023).

5.3 Cílová skupina účastníků a jejich počet

Při vymýšlení projektu jsme se snažili, aby byl realizovatelný v různých prostředích mimoškolního zájmového vzdělávání se zaměřením na děti mladšího středního věku. Některé aktivity jsme měli možnost vyzkoušet v prostřední školní družině. Cílovou skupinou účastníků jsou žáci třetího ročníku středně velké základní školy v malém východočeském městečku. Tuto třídu školní družiny navštěvuje pravidelně celkem 15 žáků.

5.4 SWOT analýza školní družiny v Jablonném nad Orlicí

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">• Ve družině již převažuje respektující přístup k dětem.• Multikulturní rozmanitost v podobě ukrajinských a mongolských žáků.• Zapojování žáků do chodu školy (žakovský parlament, vydávání školního časopisu, zapojování při tvorbě třídních pravidel).	<ul style="list-style-type: none">• Nízká časová dotace na realizaci společného družinového programu.• Aktivity realizované uvnitř, malý prostor.• Jazyková bariéra související s dětmi-cizinci ve skupině.• V pedagogických cílech školního vzdělávacího plánu ZŠ Jablonné nad Orlicí sice je uveden cíl „poskytování mravní a estetické výchovy žáků“, nicméně jsme nezaznamenali, že by k rozvoji v této výchovné oblasti byl cíleně věnován samostatný předmět či nějaká aktivita alespoň v rámci projektových dní.

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělávat pedagogické pracovníky především v oblasti nových metod a forem práce. • Prostor pro působení na charakter a hodnoty. • Poznávat sebe a druhé. Posílit vzájemné vztahy ve třídě. • Učit se efektivně trávit volný čas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nekvalifikovaní pracovníci, pracovníci bez zájmu o nové výchovné metody a přístupy. • Nezájem a nízká motivace o zapojení se dětí do řízeného programu.

5.5 Slabé stránky a hrozby projektu

Na realizaci hodnotového vzdělávání ve školní družině v Jablonném nad Orlicí je vymezen jen krátký čas, neboť družinová docházka dětí je značně narušena zájmovými kroužky. Proto jsme byli nuceni navrhnout aktivity tak, aby byly realizovatelné během 60 minut. Aby se čas zbytečně nerozměnil případnými přechody do venkovních prostor, aktivity jsou navrženy pro vnitřní prostředí. Což je zároveň limitující z hlediska stísněného prostoru školní třídy. Neopomenutelná je i přítomnost dvou mongolských žáků, kteří jsou na jednu stranu pro třídu obohaceni, na druhou stranu je třeba některé aktivity důkladněji vysvětlovat nebo žákům vymyslet náhradní roli.

Co se týká respektujícího výchovného působení, je možné, že by tento přístup byl pro některé jiné pedagogy těžko aplikovatelný. Respektující jednání vůči druhým je některým lidem bližší, jiní se ho musí vědomě učit, což může být zdlouhavý proces.

V neposlední řadě hrozí nízký zájem žáků o zapojování do jednotlivých aktivit, plnění úkolů a účast na diskusích.

5.6 Specifika cílové skupiny, konkrétní třídy školní družiny

Ve třídě, pro kterou je program připraven, je výrazná převaha chlapců. Kvůli této genderové nevyváženosti jsou aktivity voleny s ohledem na toto dynamičtější pohlaví.

Chlapci mají rádi soutěživé, akční hry, ve kterých mohou zažít nějaká dobrodružství. Je dobré mít na paměti, že jim nevádí se vyjadřovat ve skupině sami za sebe, zato vyjadřování vnitřních pocitů a myšlenek je pro ně náročnější.

Třídu dále navštěvují dva žáci-cizinci z Mongolska. Jeden třetím rokem (rozumí českému jazyku obstojně), druhý chlapec je ve škole od září tohoto roku (teprve se s češtinou seznamuje, jeho kamarád mu s porozuměním pomáhá).

Ve třídě nechybí ani žáci se specifickými potřebami. Přítomnost těchto žáků ve skupině vyžaduje větší obezřetnost během realizace programu a je spojena s vyššími nároky na přípravu. Pedagog musí počítat s tím, že program bude častěji narušován, nepochopen nebo dokonce odmítán. Je dobré se na takové situace vnitřně připravit a třeba s nimi i dopředu počítat (úpravou pravidel, vymyšlením náhradního programu, delegováním speciálního úkolu). Je dobré mít neustále na paměti, že tito jedinci potřebují častěji zažívat pocit úspěchu. Také některé typy aktivit, zejména ty, které jsou zaměřené na rozvoj jazykových kompetencí, mohou působit problémem jedincům s poruchami učení či žákům-cizincům. Zde pomůže podrobnější vysvětlení pravidel, náhradní úkol, a hlavně trpělivost.

Jedna z velkých nevýhod spočívá v prostorách, které jsou této konkrétní družině určeny. Jedná se o klasickou jazykovou učebnu, která je v zadní části obohacena o některé herní prvky (relaxační koutek, dětská kuchyňka, dětský obchůdek, stůl s Legem, skříň s deskovými hrami). Veškeré aktivity jsme naplánovali pro využití ve třídě (případně na chodbě), proto nebylo nutné vymýšlet alternativní „mokrý varianty“ programu.

Děti v této školní družině mají mnoho zájmů a koníčků a je tedy naprosto běžnou záležitostí, že někdo odchází nebo přichází. Proto byl zaveden hodinový režim řízeného programu. To je vymezený čas, kdy jsou všichni zapsaní účastníci ve družině a účastní se společného programu. To je čas, který chceme žákům nabídnout a minimálně jednou za měsíc a prostřednictvím tohoto portfolia aktivit využít k hodnotovému vzdělávání.

Každý program je zahájen zvonečkem a začíná (i končí) na volném prostranství před tabulí, kde je rozložený kulatý kobereček, kolem kterého se děti sesednou (využití prvku z Montessori pedagogiky).

Nedílnou součástí každého programu je jeho reflexe a zhodnocení, probíhající rovněž v kroužku.

5.7 Struktura projektu

Portfolio deseti zážitkových lekcí nabídne žákům možnost si formou hry a krátkých zamyšlení zvnitřňovat hodnoty, které chceme v žácích pěstovat. Záměrem náplně jednotlivých aktivit je komplexní rozvoj žákovy osobnosti vedoucí k posílení klíčových kompetencí s větším důrazem na hodnotové nastavení.

Forma práce převažuje hromadná či skupinová. Nejčastěji používanou metodou je hra, četba a diskuse. Záměrem bylo předložit pestrou nabídku aktivit, aby mohla zaujmout různé typy dětí. To vše s důrazem na prožitek.

5.8 Časová dotace

Aktivita jsou vytvořené tak, aby bylo možné je realizovat v době společného družinového řízeného programu trvajícího 60 minut. Pokud trvají jinou dobu, vždy je uvedeno u konkrétní aktivity.

Ideální je, aby měly přesah i do dalších dní. Aby hodnota, která je tématem daného měsíce, byla vyzdvihována a připomínána i v průběhu běžné družinové činnosti.

5.9 Základní charakteristika projektu

Forma akce: návrh deseti zážitkově pojatých lekcí s důrazem na posilování pozitivních charakterových vlastností

Název projektu: „Na hodnotách záleží“

Hlavní cíl: Žák je během celoroční činnosti ve družině veden k vnímání pozitivních lidských hodnot a je motivován k jejich uvádění do praxe. Žák pochopí význam konání dobra pro společnost i pro něho samotného.

Dílčí cíle: Dítě dokáže pomoci druhému. Aktivně spolupracuje ve skupině. Dítě si je vědomé svých silných a slabých stránek. Dokáže najít a ocenit dobré věci na svých

spolužácích. Učí se respektovat odlišnost druhého. Získá nové zážitky a zkušenosti.
Prohloubení vztahů ve skupině.

Cílová skupina: třídní kolektiv, děti ve věku 7-9 let

Počet účastníků: 15 dětí

Přítomní lektori: pedagog školní družiny, asistent pedagoga, student (realizátor)

Termín: září 2024 až červen 2025

Prostředí: klasická školní třída – vnitřní prostory školní družiny při Základní škole Jablonné nad Orlicí

Materiální zajištění: viz jednotlivé aktivity

Finanční rozvaha: Není potřeba zahrnovat do projektu finanční rozvahu, neboť veškeré náklady související s projektem jsou hrazeny ze zdrojů základní školy.

6 NÁVRH AKTIVIT V PRŮBĚHU ROKU

REALIZACE	TÉMA	AKTIVITY
ZÁŘÍ	Já a mé hodnoty, můj charakter – kdo jsem a kým chci být?	<ul style="list-style-type: none"> • Kdo jsem? • Já a mých pět vlastností • Vnitřek dává tvar vnějšku • Štít pevného charakteru
ŘÍJEN	Respekt	<ul style="list-style-type: none"> • Poznáváme Mongolsko • Koňské dostihy • Křížovka • Úžasňákovi
LISTOPAD	Odvaha	<ul style="list-style-type: none"> • Jak bojovat se strachem? Jak v sobě probudit odvahu? • Vojenská přehlídka • Naši hrdinové • Strategický boj s rozmyslem • Stavba pozorovacích věží
PROSINEC	Samostatnost	<ul style="list-style-type: none"> • Bezruký Frantík
LEDEN	Nesobeckost a citlivost	<ul style="list-style-type: none"> • Karamelky • Extra dávka štědrosti • Záchrana vzácného ptačího vejce
ÚNOR	Sebekázeň	<ul style="list-style-type: none"> • Aby ti neujel vlak • Kočičko, usměj se!
BŘEZEN	Poctivost	<ul style="list-style-type: none"> • Babylonské losování • Dopravní značky
DUBEN	Láska	<ul style="list-style-type: none"> • Petr Figulus Jablonský • Svatba
KVĚTEN	Věrnost	<ul style="list-style-type: none"> • Přísloví a rčení • Věrnost ve středověku
ČERVEN	Závěrečná slavnost s možností přespání ve ŠD	<ul style="list-style-type: none"> • Vision board • Celkové zhodnocení celoročního projektu • Film (Ne)obyčejný kluk

6.1 ZÁŘÍ

Téma: JÁ A MÉ HODNOTY, MŮJ CHARAKTER – KDO JSEM A KÝM CHCI BÝT?

(srov. The Jubilee Centre for Character and Virtues, 2023)

Cíl: Žák bude seznámen s tím, co ho v průběhu roku čeká a proč je důležité o těchto tématech přemýšlet. Žák bude mít prostor se zamyslet nad tím, jaké vlastnosti ze seznamu jej charakterizují a jaké by chtěl sám mít. Žák vnímá význam reflexe jako užitečný nástroj pro zdokonalování se.

Metoda: Skupinová diskuse, rozvoj kritického myšlení, rukodělná aktivita – výroba štítu z kartonu, kresba ruky

Časová dotace: 60 minut

Pomůcky: papíry, psací potřeby, pracovní list

Postup: S dětmi se posadíme do kruhu. Pedagog dětem představí, o čem bude celoroční družinový projekt. Společně si o něm povídají v kroužku. Plní úkoly a v závěru si každý žák vyrobí maketu svého štítu.

Motivace: Během tohoto školního roku si ve družině budeme více povídat o tom, kým jsme a kým bychom chtěli být. To nám lépe pomůže přemýšlet o tom, co je pro nás důležité, kam chceme v životě směřovat. Budeme si číst nebo povídat o životech lidí, kteří by pro nás v něčem mohli být inspirativní.

Naše myšlení i jednání je ve velké míře závislé na našich hodnotách. Na tom, co máme rádi, co je pro nás důležité, hodnotné. Naše hodnoty se projevují v našem myšlení i jednání. Charakterní člověk drží slovo a dbá na svou čest. Nemění názory a postoje podle potřeb okolí. Lze se na něho spolehnout, a to i v nesnadných situacích. Naopak člověk bezcharakterní, ten se řídí jen vlastním prospěchem. Myslím si, že je důležité se k sobě hezky chovat nejen proto, abychom měli my ze sebe dobrý pocit, ale také proto, aby druhým bylo s námi dobře. A to se nám pak zpravidla v dobrém vrací, protože jak se my chováme k druhým, tak se druzí často také chovají k nám. Pracovat na svých dobrých vlastnostech, na svém charakteru, není jednoduché a každý z nás se to musí učit.

Proč na charakteru tolik záleží? Každý svým dílem přispíváme k tomu, jaký svět je. Když se budeme chovat dobře, svět bude o trochu lepší. A také druzí lidé se k nám

často budou chovat lépe, takže i náš život bude lepší. Uvedu příklad: Když bych druhým lhala, nemohli by mi věřit a i oni by mi beztak někdy lhali. A když naopak nebudu lhát, budou mi moci důvěřovat a i já se budu moci více spolehnout na to, že se ke mně chovají stejně, jako se chovám já k nim. Budeme tedy mít lepší vztahy, než kdybychom si lhali a nemohli si věřit.

6.1.1 Aktivita: Kdo jsem?

Postup: Než začneš pracovat na rozvoji svého charakteru, zastav se a zamysli se nad tím, kým jsi, dnes a tady. Přečti si výčet následujících charakteristik a dej fajfku tam, u které vlastnosti si myslíš, že už ji máš. Zakroužkuj ty vlastnosti, které bys chtěl mít.

- Upřímnost, trpělivost, spořivost, odhodlání, kreativita, spolupráce, spolehlivost, bezstarostnost, povzbuzující, dobročinnost, péče, skromnost, odvaha, soucit, dobrý týmový hráč, statečnost, talent, starostlivost/ohleduplnost, nadšení, smysl pro férovost, přátelskost, štědrost, ochota pomáhat, věrnost/oddanost, optimistický, zodpovědný, přemýšlivý, tolerantní k druhým, smysl pro humor.

6.1.2 Aktivita: Já a mých pět vlastností

Postup: Obkresli na papír svou ruku a do každého prstu napiš svou vlastnost nebo věc, která tě nějakým způsobem charakterizuje. Společně si sedněte a své výtvary si navzájem ukažte.

Reflexe: Abychom na sobě mohli pracovat, je dobré se čas od času zamyslet nad tím, jak se chceme zlepšovat. Kdo jsem, kdo chci být, co pro to udělám. Říká se tomu sebereflexe. Tuto sebereflexi můžeme provádět různými způsoby: psaním, malováním, diskutováním s druhými.

Reflexe funguje nejlépe, když je osobní, když se snažíme otevřít své nitro a mluvit o svých pocitech a myšlenkách, když k tomu používáme vlastní jazyk nebo obrázky. Takovou reflexi můžeme provádět každý den před usnutím. Můžeme začít třeba jen tak, že si řekneme, co se nám během uplynulého dne povedlo, co se nepovedlo, co jsme mohli udělat jinak.

Myslíš si, že je důležité se někdy ohlížet zpět a přemýšlet nad tím, co jsme udělali nebo jestli jsme to udělali správně? Co se z těchto věcí můžeme naučit?

6.1.3 Aktivita: Vnitřek dává tvar vnějšku

(Jenkinsová, s. 26-27)

Cíl: Na příměru s balonkem ilustrujeme skutečnost, že důležitější než náš zevnějšek je to, co je uvnitř nás, co je očím neviditelné.

Pomůcky: Nafukovací balonek pro každé dítě plus dva další pro pedagoga.

Metoda: výklad, názorně-demonstrační, diskuse

Postup: Na začátku vysvětlíme, že balonek představuje člověka. Každý člověk je naplněn dechem života, tak jako balonky, když se nafouknou. Necháme děti, aby si nafoukly každý svůj balonek. Aby je vyplnily dechem života. Zdůrazníme, že vzduch představuje život, který je ve všech baloncích i ve všech lidech. My vidíme jen balonek zvnějšku, či zevnějšek lidí. Myslíme si, že je to důležitá část, ale ve skutečnosti to opravdu důležité je uvnitř. Protože to, co je uvnitř, vytváří zevnějšek. To, co je neviditelné, dává balonku tvar. Beztoho by byl balonek splasklý a beztvary (ukážeme dětem nenafouknutý balonek).

Reflexe: Nitro druhých je důležitější než zevnějšek. Vzduch uvnitř nás je důležitý, protože nám dává život. Proto i naše myšlenky a pocity, které v sobě nosíme, jsou důležitější než to, jak jsme oblečení nebo jaký máme účes.

V diskusi lze pokračovat dál a směřovat ji k zamyšlení nad tím, co se stane, když vzduch z balonku vypustíme. Vzduch se opět připojí ke vzduchu, který byl vně balonku. To, jak uniká vzduch z balonku či těla, lze přirovnat ke smrti těla. Životní síla se navrátí opět tam, kde byla původně. Je zde mezi námi, jen v jiné formě. Toto zamyšlení může být užitečné pro pochopení toho, že když někdo zemře, jeho duch tu je s námi pořád.

6.1.4 Aktivita: Štít pevného charakteru

Cíl: Každé dítě si vyrobí svůj pomyslný ochranný štít z kartonové desky.

Pomůcky: papíry, psací potřeby, pracovní list, materiál na výrobu ochranného štítu (vlastní foto, karton, nůžky, izolepa)

Metoda: názorně-demonstrační

Motivace: Jak už jsme si řekli, tento školní rok se ve družině zaměříme na to, jak se z nás mohou stát lepší lidé tím, že budeme přemýšlet o dobru a budeme se snažit jej i

konat. Budeme se učit být takovými bojovníky dobra. Přestože nebudeme bojovat se zbraní v ruce, ale náš boj se bude odehrávat především v našich srdcích, vyrobíme si dnes pomyslný ochranný štít. Bude takovým symbolem toho, o čem spolu budeme přemýšlet a co se budeme snažit v průběhu roku na sobě posilovat.

Postup: Každé dítě dostane karton, na který bude mít za úkol nakreslit štít. Doprostřed si nalepí svou portrétní fotografii. Kolem dokola pak vytvoříme osm prázdných políček. Štít má ochranou funkci. Pro nás bude symbolizovat ochranu před nežádoucím chováním. Každé pole bude představovat hodnotu, ctnost, na které budeme během školního roku pracovat (respekt a úcta, odvaha...).

Reflexe: Každý měsíc, po absolvování aktivity zaměřené na rozvíjení určité hodnoty, si žák bude moci příslušné pole vybarvit. Na konci školního roku tak bude mít štít vybarvený celý a bude si ho moci odnést domů. Hotový, plně vybarvený štít pro nás bude znamenat, že jsme vybaveni znalostmi o tom, jak je dobré se chovat, aby nám a lidem kolem nás bylo dobře. Vybarvování štítu bude součástí zpětných vazeb. Štítem chceme jednotlivé aktivity propojit a zajistit, že si děti budou snáze pamatovat, o kterých hodnotách jsme si v průběhu celého roku povídali a snažili se aplikovat do běžného života.

6.2 ŘÍJEN

Téma: RESPEKT

„Respekt je schopnost přijímat druhé bez hodnocení a chovat se ohleduplně k jejich potřebám“ (Haková, s. 122).

6.2.1 Aktivita: Poznáváme Mongolsko

Cíl: Žák dokáže respektovat odlišnost druhých a vlastními slovy vyjádřit, co znamená někoho respektovat, a dokáže uvést vhodné příklady. Žák vnímá odlišnost a dokáže rozpoznat, kdy je to vlastnost pozitivní a kdy negativní. Žák dokáže věrně imitovat a ve správném sledu napodobovat zadávané úkony.

Metoda: Skupinová rozehrávací hra. Aktivizační didaktická hra – křížovka. Diskuse.

Motivace: V Mongolsku žije téměř stejný počet lidí jako koní. „Mongolsko je 19. největší zemí na světě. Zároveň patří mezi státy s nejmenší hustotou zalidnění.

Mongolsko totiž z velké části tvoří stepi, pouště a velehory. Žije tu 3,2 milionů lidí a zhruba stejný počet koní. Ne nadarmo se říká, že „Mongol bez koně je jako pták bez křídel“ (Charita Česká republika, 2023).

6.2.2 Aktivita: Koňské dostihy

Potřeby: židlička pro každého hráče

Postup: Děti se promění v žokeje a sedí v kruhu na židlích, které představují jejich koně. Vedoucí vysvětlí, co vše může jezdec na závodě provádět. Závod začíná, jezdci si nasadí helmu, obují vysoké boty, osedlají koně, nasednou a cválají. Vždy je někdo určen jako vedoucí kůň a ostatní musí poslouchat jeho povely a provádět je ve stejném pořadí. Povelů může být více, pak je větší legrace. Např.: Kůň přeskočí jednoduchou překážku, za kterou následuje vodní příkop. Jedou okolo dámských tribun, když v tom skočí vedoucí kůň do bahna.

- Kůň skáče přes jednoduchou překážku (jezdec na židli jednou nadskočí)
- Kůň skáče přes dvojitou překážku (jezdec 2x nadskočí)
- Kůň skáče přes vodní příkop (jezdec řekne „glogloglo“)
- Kůň zahýbá doleva/doprava (jezdec se nakloní příslušným směrem)
- Kůň projíždí kolem dámských tribun (všichni udělají „ááách“)
- Kůň jede kolem pánských tribun (všichni udělají „óóóch“)
- Kůň projíždí bahnem (nafouknout tváře a píchnout do nich prstem)
- Kůň projíždí vysokou trávou (tření dlaní o sebe)
- Kůň projíždí okolo koňské koblihy (jezdec řekne „fůůůj“ a zacpe si nos)

6.2.3 Aktivita: Křížovka

Postup: Vyluštěním křížovky získáme mongolský výraz pro velice dlouhou a chladnou zimu, která je pro mongolské obyvatele velmi nebezpečná.

1. Uhádni zvíře, které je v Mongolsku chráněné a na jeho počest se zde pořádá každoročně festival.
2. Jaká je oblíbená mongolská pochoutka, kterou si běžně dávají Mongolci i v zimě ke svačině?
3. Jaké je hlavní město Mongolska?
4. Jak se říká kočovným mongolským kmenům (v jednotném čísle)?

1.	V	E	L	B	L	O	U	<u>D</u>	
2.	<u>Z</u>	M	R	Z	L	I	N	A	
3.	<u>U</u>	L	A	N	B	Á	T	A	R
4.	N	O	M	Á	<u>D</u>				

Tajenka: dzud

Reflexe: Hru o dostizích chápeme jako rozehrívací aktivitu vhodnou k otevření tématu spojeného s Mongolskem. Díky vyluštění křížovky se ostatní žáci mohou o Mongolsku něco nového dozvědět a některé nové informace z ní mohou posloužit k otevření některých nových témat a otázek. Povídáme si s mongolskými žáky o tom, jaké další věci jsou pro jejich rodnou zemi typické. Jaké věci jsou pro ně v nové zemi náročné, co jim zde chybí. Společně se můžeme zamyslet nad tím, kdy a proč bychom měli k ostatním vyjadřovat respekt. Jakými způsoby to můžeme udělat, co nám v tom může pomoci? Děti si vybarví na svém štítu jedno pole a mohou si na něj napsat nebo graficky ztvárnit hodnotu „respekt“.

6.2.4 Aktivita: Úžasňákovi

(Jubileecentre - Incredible Families, 2024)

Cíl: Žák dokáže vlastními slovy popsat, jaké silné stránky mají jednotliví členové jeho rodiny. Žák vnímá odlišnost a dokáže rozpoznat, kdy je to vlastnost pozitivní a kdy negativní.

Metoda: Slovní – vyprávění pomocí příběhu, diskuse.

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: Obrázek rodiny Úžasňákových, Videoklip z filmu Úžasňákovi (YouTube heslo: The Incredibles on Blu-ray: "Battle Time is Family Time" – Clip) https://www.youtube.com/watch?v=KJ-MHpY4L_U [navštíveno 22.02.2024].

Motivace: video ukázka

Postup: Dětem ukážeme obrázek členů Úžasňákovy rodiny (Disney). Pan Úžasňák je super silný. Elastička se umí různě natahovat a ohýbat. Jejich dcera Violet umí ovládat telepatii a neviditelnost. Osmiletý syn Dash je superrychlý a u jejich nejmladšího Jack Jacka se super schopnosti zatím neprojevíly.

Podobně jako v rodině Úžasňáků má i každý člen v naší rodině nějaké jedinečné schopnosti či dovednosti. Každý jsme jiný. Pedagog může dětem říci o tom, jaké schopnosti mají členové jeho vlastní rodiny. Děti se mohou sdílet o svých rodinách. Například moje sestra umí krásně malovat, moje mamka má velkou trpělivost a doma se se mnou učí.

Poté dětem pustíme krátký klip „Battle time is Family time“ z filmu Úžasňákovi a sledujeme, co se stane, když se tato rodina setká tváří tvář s nebezpečím. Děti se ptáme, díky čemu rodina boj vyhrála. Co by se stalo, kdyby se jeden z rodiny rozhodl, že bude bojovat sám, nebo že se vůbec do boje nezapojí?

Reflexe: Každý člen využil své jedinečné schopnosti a společně porazili nepřítel. Podobně i v našich rodinách má každý člen nějaké schopnosti, nebo třeba i zodpovědnost za nějaké věci. Díky tomu, že každý nabídne něco, máme rozdělené úkoly a zodpovědně je plníme, může se nám spolu dařit a můžeme hodně dokázat. Jak souvisí respekt s tímto tématem? Proč je respekt důležitý? Jak ho vyjadřujeme vůči druhým lidem? S dětmi se zamýšlíme nad tím, zda je dobře, že má každý nějaké jiné schopnosti, nebo zda by bylo lepší, aby měli všichni stejné schopnosti. Chceme je dovést k tomu, že odlišnost může být velkou předností. Děti mohou vyprávět o tom, jak oni vnímají svou účast na rodinném životě a čím oni přispívají nebo by mohli přispívat k tomu, aby rodina správně fungovala.

6.3 LISTOPAD

Téma: ODVAHA

„Je vnitřní síla zvládnout věci, které jsou velké, kterých se bojím“ (Haková, s. 66).

6.3.1 Aktivita: Jak bojovat se strachem? Jak v sobě probudit odvahu?

Cíl: Dítě dokáže vlastními slovy vysvětlit, co pro něho znamená odvaha.

Metoda: vyprávění, heuristická metoda – metoda řešení problémů, lingvistická metoda nedokončených vět, diskuse

Pomůcky: papír a psací potřeby

Motivace: Odvážný člověk je ochotný podstoupit nějaké riziko – námahu, bolest, výsměch, odmítnutí. Pozor ale na situace, kdy je riziko až moc velké.

Možná se spolu shodneme na věcech, ze kterých máme strach všichni. Najdeme ale určitě i jiné oblasti, které jsou pro jednoho noční můrou a pro druhého žádný strach nepředstavují. Pravděpodobně všichni mají strach z velké bolesti nebo ztráty někoho blízkého. Ale strach z pavouků, tmy, ponížení? Pro jednoho výzva, pro druhého maličkost. Protože každý máme nějaké obavy či strachy, neměli bychom se druhým posmívat za to, že se bojí něčeho jiného než my.

Postup: Děti v této aktivitě zkusí dát hlavy dohromady a poradit jiným dětem, jak se mají zachovat, aby svůj strach překonaly.

Rozdáme dětem červené lístečky, na kterých jsou krátce popsány různé zátěžové a krizové situace. Právě v nich se totiž odvaha nejvíce projevuje. Dohodněte se ve skupině a společně vymyslete, co byste dětem poradili? Pak se o své odpovědi podělte s ostatními.

- Jana píše za týden velký test z matematiky. Bojí se ho. Nerozumí látce a má strach.
- Petr má za chvíli recitovat před celou třídou básničku. Doma si ji odříkal několikrát správně, ale co před třídou? Potí se mu ruce, třese se mu hlas.
- Na táboře se chystá noční hra a Dana se bojí tmy. Sebere odvahu a půjde za vedoucí.
- Všimneš si, že dva tví spolužáci slovně popichují tvého kamaráda, protože má na sobě obnošené neznačkové tričko.
- Rozbil jsi mámin oblíbený hrníček.
- Lenka se bojí na tělocviku přeskočit kozu. Bojí se, že si ublíží, že se jí budou ostatní smát.
- Honza má dietu a nesmí sladké. Kamarád mu nabízí čokoládu. Honza by si rád dal.

Pokud děti nebudou napadat řešení předchozího cvičení, můžeme jim nabídnout druhou sadu lístečků, na které budou metody – „strategie“, jak by se situace dala vyřešit a strach dal zahnat:

- naplánovat dopředu vhodné řešení problému,
- hledat na dané věci pozitiva,
- opakovat uklidňující slova nebo věty, např.: „To zvládnou.“ „To bude dobré.“

- Požádám o pomoc někoho blízkého
- Poslech uklidňující hudby
- Dechová cvičení – dýchání do břicha
- Talisman, přívěšek

Reflexe: Je dobré zmínit, že i odvážní lidé zažívají strach. Jen třeba znají nějaké strategie, jak svůj strach překonat a výzvu přijmout, bát se méně. Také je dobré připomenout, že určitá míra strachu je zdravá, a dokonce nám pomáhá dosahovat lepších výkonů. Už jste někdy vyzkoušeli nějakou metodu zahnání strachu? Pomoci může třeba to, když pro vás je nějaký hrdina vzorem a chcete být odvážní jako on. Odvaha je vlastnost společná všem hrdinům, souhlasíte? Kdo je pro vás hrdina? Myslíte si, že byste se mohli také stát hrdinou? Chtěli byste?

6.3.2 Aktivita: Vojenská přehlídka

Cíl: Žák uslyší sokolskou hymnu Lví silou, která byla jedním ze symbolů českého národa a jeho statečných občanů – mnoho sokolů se stalo legionáři.

Metoda: skupinová rozehřívací pohybová hra

Časová náročnost: 10 minut

Počet účastníků: celá skupina, 15 dětí

Pomůcky: židličky (o jednu méně než počet účastníků), nahrávka české státní hymny

Motivace: Odvaha je vlastnost, kterou mají společnou snad všichni hrdinové. Hrdiny, kteří již zemřeli si často připomínáme v den výročí jejich smrti nebo v den oslav státních svátků. Způsob slavení státních svátků se v průběhu času mění. Dodnes se v některých státech konají vojenské přehlídky. My si na jednu takovou zahrajeme.

Postup: Pustíme si píseň Lví silou a na její melodii budeme pochodovat hezky kolem dokola uvnitř židličkového kruhu. V určitý čas já hudbu vypnu a vaším úkolem bude si co nejrychleji sednout na prázdnou židli. Problém je v tom, že tu jedna židle chybí, na každého tedy místo není. Ten, kdo židli mít nebude, v tomto kole vypadává. Vítězí ten voják, který zůstane nejdéle pochodovat na hudbu.

Reflexe: Zkuste se někdy při procházce městem zaměřit na pomníky padlým vojákům, víte, kolik jich ve městě je? Už jste někdy byli na vojenské přehlídce? Myslíte si, že je

hezká tradice vzpomínat na mrtvé? Napadá vás ještě nějaký jiný způsob, jak vyjádřit úctu a zavzpomínat na lidi, kteří zemřeli?

6.3.3 Aktivita: Naši hrdinové

Cíl: Žák si zapamatuje, co významného si připomínáme 28. října. S tímto dnem si spojí osobnost T. G. Masaryka a Ludvíka Krejčího. Zapamatuje si alespoň jednu další informaci o těchto osobnostech.

Metoda: kooperativní didaktická hra

Časová náročnost: 15 minut

Počet účastníků: celá skupina, 15 dětí

Pomůcky: 2 rozstříhané portréty o velikosti A4 (Ludvík Krejčí a Tomáš G. Masaryk), 1 rozstříhaný text – na zadní straně každého lístečku bude barevné označení pluku, obojí v příloze. Nahrávka z pořadu EduTV – (Wifina - Tomáš Garrigue Masaryk (<https://edu.ceskatelevize.cz/video/4123-tomas-garrigue-masaryk>)).

Motivace: video nahrávka

Postup: Realizátor tajně ve třídě schová ústrižky dvou portrétů a rozstříhaného textu. Třidu rozdělíme na tři skupiny, tři vojenské pluky (modří, červení a bílí). Každý pluk bude hledat po třídě rozmístěné lístečky s barevným puntíkem jeho pluku. Lístečky si každá skupina shromáždí na jedno místo a může sestavovat zprávu/skládat portréty. Děti na závěr zkusí uhádnout, o jakých dvou osobnostech je řeč. Pokud nebudou vědět, můžeme zkusit šibenici. Na konci aktivity dětem pustíme čtyřminutové video o tom, kdo to byl Tomáš Garrigue Masaryk.

Závěr aktivity: Každá skupinka předvede/přečte, jakou zprávu se jí podařilo složit. Celá zpráva ze složených lístečků: „Oba se narodili za dob rakouské monarchie, tedy ještě před tím, než tady na tomto území byl samostatný český stát. V průběhu první světové války byli oba činní – každý jinak. Jeden z nich, ten starší, byl výborný řečník a politik. Na vzniku státu se podílel právě tím, že uměl dobře vyjednávat. Druhý se stal legionářem a v Rusku bojoval proti Rakousko-Uhersku se zbraní v ruce. Je také spojován s městem, kam chodíte do školy. Našel si zde totiž svou budoucí ženu.“

Reflexe: I odvážný člověk může zažívat strach. Důležité je nenechat se strachem pohltnout a snažit se jít dál. Překonávání překážek není jen o fyzické síle. Každý může

být hrdina. Po shlédnutí krátkého videa zkuste říci, jakými vlastnostmi oplýval náš první československý prezident?

6.3.4 Aktivita: Strategický boj s rozmyslem

Cíl: Fyzické vybití dětí, rozvoj postřehu a strategického myšlení, uvědomění, že hrubá síla často nestačí, ale je potřeba i chytrost, rychlost a obratnost.

Metoda: strategická postřehová hra

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: 8 ks lžic a 4 ks brambor (v souboji budou vždy pouze 2 skupiny, třetí se bude dívat)

Motivace: Jak asi víte, Československo vzniklo na konci I. světové války. V ní se bojovalo. Už to nebyl boj jako dříve, kdy se armády seřadily proti sobě, začaly do sebe střílet a pak se na sebe vrhly a bojovalo se muž proti muži. V I. světové válce se poprvé v historii bojovalo strategicky, ale i tak občas došlo na boj muže proti muži. Na vysvětlení: „strategický“ znamená, že je dopředu nějak plánovaný, promyšlený. Díky tomu, že je nějaká akce dobře naplánovaná a promyšlená, je možné, že zvítězí i ten, kdo na začátku neměl převahu.

Postup: Vy si také vyzkoušíte takový malý strategický boj, byť trochu netradiční. Věřím vám, že si neublížíte, i když dostanete do ruky něco jako zbraň. Budou to tyto lžice. Lžice se vždy drží za rukověť a do každé ruky dostanete jednu. Aby souboj nebyl tak jednoduchý, budete mít na jedné z lžic bramboru. Té se nesmíte dotýkat žádnou částí svého těla. Vaším úkolem bude soupeřit s druhým a snažit se mu shodit ze lžice bramboru. V souboji vítězí ten, komu brambora zůstane na lžici déle.

Reflexe: Cílem této aktivity nebylo ukázat boj jako něco zábavného nebo lehkomyšlného. Chtěli jsme si ukázat, že v boji ne vždy vyhrává hrubá síla, ale důležitá je i strategie. Svou úlohu může sehrát i to, jak jste na akci dopředu nastavení. Představte si například místo boje dosadit účast na běžeckém závodě. Stojíte na startovní čáře a vedle vás samí svalnatí dlouháni. Máte pocit, že oni udělají pár kroků a budou v cíli. Přitom tomu tak vůbec být nemusí. K lepšímu výsledku vám může pomoci například i dobrá strategie. Správné rozložení sil, důvěra ve své schopnosti, pozitivní nastavení mysli. Věřit si a mít odvalu, že to dokážete.

6.3.5 Aktivita: Stavba pozorovacích věží

(Jubileecentre – Caring hands, 2024)

Cíl: Spolupráce, trénink tvořivé kooperace a jemné motoriky, zapojení představivosti. Děti si uvědomí, že společně dokáží postavit vyšší věž, než kdyby ji stavěl každý sám.

Metoda: kooperativní týmová hra

Časová náročnost: 10 minut celkem, 5 minut na čistou stavbu

Pomůcky: párátko (3 balíčky), 3 ks izolepy, 3 ks nůžky

Motivace: Když se schylovalo ke 2. světové válce, byla zvýšená potřeba ochránit naše území. Rozhodlo se vystavět kolem něho vojenské opevnění. Důležitou roli zde sehrál generál Ludvík Krejčí a také vojenští architekti. Vy si na takové architektury zahrajete. Vaším úkolem bude, abyste ve skupině postavili co nejvyšší pozorovatelnu. Musí při závěrečném hodnocení vydržet stát alespoň 10 sekund. Na její stavbu smíte použít pouze tyto tři věci (párátko, izolepu a nůžky). Na celý proces stavby máte všichni jen 5 minut, budete tedy muset spěchat (i tehdy se stavělo ve spěchu). Na konci si stavby všichni zkusíme prohlédnout a zhodnotit.

Závěr aktivity: Společně vyhodnotíme, která skupina dokázala postavit vyšší věž. V závěrečném kroužku vzájemně sdílíme zkušenosti z různých stavenišť. Zajímáme se, co se jednotlivým týmům dařilo a s čím měly naopak problémy. Diskuse směřuje k tématu spolupráce a její důležitosti.

Reflexe: Organizace stavby vojenského opevnění před válkou vyžadovala obrovské úsilí mnoha lidí, včetně dobrého vedení. Pustit se do takového plánu bez počítačů, mobilních telefonů a těžké techniky jako máme dnes byl odvážný úkon. Umět spolupracovat s druhým není vždy jednoduché. Přijmout názor druhého nebo si prosadit ten svůj, jsou schopnosti, které se dají trénovat. Generál Ludvík Krejčí byl ve vedení druhých lidí velmi zdatný. A co vy, pracujete raději sami, nebo ve spolupráci s někým? Ve škole, doma... V čem si myslíte, že je důležitá spolupráce? Jaké jsou nevýhody spolupráce? Kdy například? Myslíte si, že vaše práce byla poctivá – v čem ano a v čem ne? Za účast na této aktivitě si děti mohou vybarvit další díl svého štítu a napsat na něj hodnotu „odvaha“.

6.4 PROSINEC

Téma: SAMOSTATNOST

„Umění postarat se sám o sebe, dokázat něco sám (Haková, 2021)“.

6.4.1 Aktivita: Bezruký Frantík

(Sobotka, 2020)

Cíl: Účastník vnímá náročnost provádění některých činností bez použití rukou. Účastník hodnotí samostatnost jako pozitivní hodnotu a je si vědom zodpovědnosti, která s ní souvisí.

Metoda: slovní – vysvětlování pomocí příběhu, inscenační, rozvoj kritického myšlení, kresba, diskuse

Pomůcky: Kniha Bezruký Frantík, balíček Grahamových tyčinek, cca 15 ks kuliček na prádlo, papíry a psací potřeby, dřevěné kostky, plastové kuželky.

Motivace: Do chudé vesnické rodiny v Jamném nad Orlicí se před více jak sto lety narodilo do rodiny Filipových páté dítě. Jeden by mohl říci, že jen další pátý krk na uživení. František ale nebyl jen tak ledajakým dítětem. Narodil se totiž bez obou rukou. „Ukousl mi je čáp“ s úsměvem později všem říkával, jako by mu to nepřipadalo nijak neobvyklé. Narodit se do chudé rodiny, kde již mají čtyři děti, a nemít ruce, to muselo být něco pro trénink samostatnosti.

Jak se František naučil ve dvou letech sám chodit: O Frantíka často pečovala starší sestra Marie. Vždy ho někam poponášela nebo posadila a u toho dělala ještě jinou práci. Jednou takhle celá rodina mlátila na poli obilí, Františka posadili na bezpečné místo na zem do slámy. „Tohle bylo pro klučinu něco! Rytmický klapot cepů: raz dva tři čtyři – raz dva tři čtyři... „Ježišmarjá...!! Vykřikla náhle Marie. Cepy rázem zmrtvěly. Co se stalo? Oči všech se jako na povel otočily k malému Františkovi. Zhoupł se ve slámové jamce – najednou stál. Podařilo se mu to bez cizí pomoci. Vzápětí se na nejistých nohou vydal rovnou k mamince. Dva tři malé krůčky. Náhle se mu nohy podlomily, následoval krkolomný pád, až se všem zatajil dech. Neublížil sis? Vždyť by ses mohl při tom kotrmelci třeba i zabít! To už byla u Frantíka i maminka, popadla jej do náruče. „Ty jsi ale statečný chlapec!“ Tiskla ho, slzy v očích. „Sám ses naučil chodit, ty můj odvážný kluku. Když budeš chtít, všechno dokážeš!“ „Podnes mám z těch pádů čelo otlučené,“ pootáčel František hlavou, prohlížel si čelo v zrcadle. Skutečně je měl plné hrbolů“ (Sobotka, s. 15-16).

Když František dospěl do věku školní docházky, začal navštěvovat základní školu v Jamném nad Orlicí. Zde bylo velkou výzvou psaní. Asi bych se nenaučil psát, nebýt posměváčků, přiznává. „To moje kreslení a psaní bylo totiž pořád jen takové hraní s tužkou a papírem. Jednou se kterýsi ze spolužáků mému čmárání pořádně vysmál. Prý jakési klikyháky, ani písmenka, ani číslice, ani obrázky... ten mi dal! Měl pravdu. Tak jsem si řekl: naučíš se psát, tak jak to umí ostatní.“ A seděl jsem nad písankou den co den nepřetržitě od osmi ráno málem až do jedenácté večer. Čtyři neděle jsem doslova dřel. Ale stálo to za to – naučil jsem se psát. Byl jsem velmi ctižádostivý. Chtěl jsem se ve všem vyrovnat ostatním“ (Sobotka, s. 26).

Samostatnost je jedna z vlastností, kterou se dobří rodiče učí svým dětem vstřípit již od kolébky. Mají radost, když dítě udělá první krůčky, samo se nají lžící, samo vykoná potřebu. S postupujícím věkem na něho mají větší a větší nároky, až jednou je dítě natolik samostatné, že již není dítětem, ale dospělým člověkem.

Pozorujete, že vás rodiče vedou k samostatnosti? Jak konkrétně? Vnímáte samostatnost jako výhodu nebo nevýhodu? Už jste je někdy v něčem zklamali, když vám dali důvěru?

Co moje nohy dokážou? Ukážeme dětem lístečky s možnými aktivitami. Děti si vyberou a každý se pokusí jednu splnit. Při plnění aktivit nesmíte používat ruce!

- Vyzkoušejte sami sebe podepsat nohou na papír. Svlékněte a navlékněte si nohama ponožku. Pokuste se sníst grahamovou tyčinku. Hod kuličkou na terč. Složení vlaštovky. Postavit z dřevěných kostek komín. Povalit koulí plastové kuželky.

Reflexe: Jak se vám plnily úkoly bez použití rukou? Pomohl si někdo rukama? Měli jste chuť to vzdát? Jaké vlastnosti jste si u těchto aktivit mohli posilovat? Jaký jste měli pocit, když se vám daná činnost povedla? Děti si mohou vybarvit jeden díl na svém štítu a napsat na něj hodnotu „samostatnost“.

6.5 LEDEN

Téma: NESOBECKOST A CITLIVOST

„Štědrost je ochota rozdělit se s ostatními, chuť dávat ze svého“ (Haková, s. 195).

„Citlivost je umění vnímat sám sebe a otevřít své srdce pocitům, radostem i smutkům druhých“ (Haková, s. 8). Pro tyto dvě hodnoty lidé často používají výraz empatie.

6.5.1 Aktivita: Karamelky

Cíl: Účastníci si vyzkoušejí, zda dokáží pomoci druhému, když se sami mají něčeho vzdát, a pak zakusí, že štědrost se mnohdy vyplácí.

Metoda: inscenační, prožitková, diskuze

Pomůcky: Karamelky – 6násobek počtu účastníků, převlek bezdomovce.

Časová náročnost: 20 minut

Motivace: Děti, máte rádi bonbony? Jak často je jíte? Máte doma povoleno mlsání v podobě bonbonů? Jaký druh je váš nejoblíbenější? A co karamelky, už jste je někdy jedli? Každý nyní dostanete 3 karamelky. Můžete si je začít jíst, až dám pokyn, když už je budou mít všichni.

Postup: Realizátor rozdává každému dítěti 3 karamelky. Děti nebudou pedagogem záměrně motivováni k tomu, aby se rozdělili. Chceme vidět, jak se kdo zachová a o různých postojích se pobavíme ve společné reflexi. Ještě než dá pokyn, že už mají všichni a mohou je začít jíst, přijde do místnosti asistent převlečený za chudáka a začne si stěžovat, jak se má špatně, a prosit, jestli by se s ním někdo nerozdělil o nějaké jídlo, třeba o ty karamelky, co je všichni drží v rukou. Realizátor sleduje, kolik karamelk které z dětí bezdomovci dalo. Když bezdomovec odejde, realizátor dětem poděkuje, že se rozdělily, a každému, kdo se rozdělil, dá dvojnásobek karamelk, jež dítě darovalo chudákovi.

Reflexe: Jaké bylo rozhodování, zda se rozdělit? Překvapilo vás, že jste pak dostali dvojnásobek toho, co jste darovali? Stalo se vám už někdy, že jste druhým nějak pomohli a pak se vám to v dobrém vrátilo? Často se to stává, ale ne vždy. Říkává se jak se z lesa volá, tak se z lesa ozývá. Často to platí v dobrém i zlém. Když se k druhým budete chovat špatně, je větší pravděpodobnost, že i oni se k vám budou chovat špatně. A když se k druhým budete chovat dobře, zvyšujete pravděpodobnost, že i oni se k vám budou chovat dobře. Zde jste si mohli vyzkoušet, že se to stává, i když to dobré vám nevrátí ten, komu jste pomohli, ale přijde to úplně odjinud. S dětmi můžeme dále diskutovat na téma dělení, zda se dělí rádi. Jak to mají s rozdělováním doma, pokud mají sourozence, tak zda se s nimi musí dělit atp.

6.5.2 Aktivita: Extra dávka štědrosti

(Tomey, 2022)

Cíl: Účastník si uvědomuje rozdíl v tom, když někdo koná skutky štědrosti, nebo je naopak sobecký a necitlivý vůči svému okolí.

Metoda: pozorování

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: Velká skleněná nádoba (pětilitrová zavařovací sklenice), voda, 1 vejce, balíček kuchyňské soli, něco na zamíchání vody v nádobě, tužka a papír/tabule.

Motivace: Myslím, že každý z nás jsme někdy smutný nebo naopak veselý. Když jsme smutní, pravděpodobně toužíme po tom, abychom se zase smáli, aby nám bylo dobře. Změna naší nálady většinou záleží převážně na nás, na našem postoji. Naši náladu ale může často zlepšit někdo druhý. Společně se zkusíme zamyslet nad způsoby, jakým si můžeme všimnout nálady druhých a jak jim ji třeba můžeme jednoduchými způsoby zlepšovat.

Postup: Zavařovací sklenici naplníme po okraj vodou a opatrně do ní vložíme vejce. Pozorujeme, jak vejce klesá ke dnu. S dětmi si na tomto příkladu vysvětlíme, jak můžeme být k druhým štědrí, jak můžeme druhé podpořit v různých situacích.

Sledujeme klesající vajíčko a vyprávíme dětem, že podobně se cítí někdo, kdo je smutný a něco mu chybí. Možná právě my dokážeme dotyčného povzbudit třeba jen tím, že se na něho usmějeme. Že mu půjčíme něco, co právě potřebuje, všimneme si něčeho, co bychom na něm mohli ocenit, sedneme si vedle něho nebo se zeptáme, jak se má. Zkusíme si vymyslet několik takových věcí, které můžeme druhému darovat jen tak, aniž by nás to stálo nějaké peníze nebo mnoho času při shánění. Poté, co děti nějaké věci vymyslí, opatrně vyndáme vejce z nádoby. Budeme potřebovat zhruba ¼ šálku soli na každý šálek vody. Nyní budou k nádobě přistupovat děti po jednom, přičemž budou mít za úkol říci jeden z předem navrhovaných návrhů, jakými lze vyjádřit někomu podporu. Mohou vymyslet i něco nového. Současně do sklenice vhodí plnou lžičku soli. Je důležité promíchávat, aby se nám sůl ve vodě rozpustila. Když je ve sklenici dostatek rozpuštěné soli, vložíme do ní znovu vejce. Nyní by mělo plout na hladině. Vajíčko je nyní podpořeno štědrostí a zájmem celé třídy.

Reflexe: Podobně i my se můžeme podporovat navzájem, aby nám spolu bylo dobře. Když někdy podpořím někoho já, může se mi to příště vrátit zpátky. Být nesobecký

znamená myslet nejen na sebe, ale i na druhé. Jak sami sebe hodnotíte? Vnímáte, že se vám daří všimát si druhých? Je pro vás snadné ocenit druhého? Připadá vám to někdy příliš nucené? Zkusili jste někdy ocenit druhého, i když jste na něho byli naštvaní? Ve kterých situacích nebo vůči komu vnímáte, že se někdy chováte sobecky? Věděl jste někdo dopředu, co se stane s vajíčkem ve slané vodě? Už jste někdy pocítili na vlastní kůži, že slaná voda nadnáší? Jakou vodou byste se raději obklopili – sladkou, nebo slanou? Jakou vodou chcete být vy sami?

6.5.3 Aktivita: Záchrana vzácného ptačího vejce

Cíl: Účastník porozumí tomu, že s některými věcmi je třeba zacházet opatrně a citlivě.

Metoda: dovednostně-praktická, skupinová kooperativní.

Pomůcky: 2 ks stejných míčků (ty představují křehká ptačí vejce), fix pro každého, 2 stejné držáky na míček, 2 stejná ptačí hnízda (např. smotané mikiny).

Časová náročnost: 15 minut

Motivace: Představte si, že jste na přírodovědné záchranné expedici a vaším úkolem je přemístit vzácné ptačí vejce z nebezpečného území do bezpečného místa záchranné stanice. Jelikož je třeba, aby se ptačí matka o vejce ještě starala, nesmíte se ho dotknout žádnou částí svého těla. Jinak by to ucítila a již by se o vejce nechtěla starat.

Postup: Dvě skupiny o stejném počtu. Každá dostane míček a fix pro každého účastníka. Instrukce: nikdo se nesmí míčku dotknout svým tělem. Cílem je přemístit míček z hnízda A do hnízda B co nejrychleji. Hnízda jsou od sebe vzdálena cca 5 m. Spadne-li míček na zem během přenášení, skupina se vrací na startovní hnízdo a snaží se přenášet míček znovu.

Reflexe: Některé věci vyžadují zvláštní péči. Musíme se k nim chovat opatrně a citlivě, abychom je nerozbili. Už jste někdy něco rozbili? Jak jste se potom cítili? Máte doma nějaké věci nebo něco jiného, k čemu se musíte chovat citlivě? Podobně jako jsou některé věci náchylné na rozbití, křehké jsou i mezilidské vztahy. Když o ně nepečujeme nebo druhé opakovaně zrazujeme, může se stát, že i náš vztah se rozbije. Některé věci, stejně jako vztahy, vyžadují zvláštní péči. Děti si vybarví na štítu další pole a napíšou si do něho hodnotu „nesobeckost a citlivost“.

6.6 ÚNOR

Téma: SEBEKÁZEŇ

„Sebekázeň je schopnost dělat věci, které jsou důležité a které přijmu za své“ (Haková, s. 143).

6.6.1 Aktivita: Aby ti neujel vlak

(Haková, 2021, s.145)

Cíl: Aktivita je zaměřena na sebekázeň a time management. S účastníky se společně zamyslíme nad tím, jak trávíme svůj volný čas. Tedy čas, kdy přijdeme po škole domů.

Metoda: slovní – práce s textem, individuální, diskuse

Časová náročnost: 40 minut

Pomůcky: Kniha 7 návyků šťastných dětí (Sean Covey, 2011). Pro každé dítě připravím pastelky a předtištěný pracovní list s obrázkem vlaku s šesti vagony. Pracovní list se zamyslením nad tím, v čem se chci zlepšit, co pro to udělám? (viz příloha).

Motivace: Přečteme příběh „Jak se dikobraz Bodlináč učil do školy“ z knihy 7 návyků šťastných dětí.

Postup: Rozbor příběhu: Povídáme si o tom, co Bodlináčovi chybělo, aby se naučil na diktát napoprvé. Co můžeme dělat pro to, aby se nám nestalo, že nám bude chybět čas, že něco nestihneme?

Rozdání pracovních listů. Vysvětlení, že vlak je čas, který pořád jede dál. Každý vagoněk představuje hodinu odpoledního času až do večera. Každé dítě má za úkol si nad vagoněk napsat číslovku času, např. 14-15 hod až do večera. Následně každý samostatně vyplní do vagonku činnosti, které má v tu danou hodinu v plánu doma provést.

Povídáme si o tom, jak činnosti rozvrhnout, abychom si odpočinuli a zároveň splnili povinnosti, které máme. Můžeme se zamyslet nad tím, jaké další povinnosti mají například naši rodiče či sourozenci. Není špatné se pozastavit nad tím, jak kdo relaxuje a odpočívá.

Pracovní listy si děti odnesou domů jako plán na odpoledne. Druhý den s nimi provedeme reflexi toho, jak se jim jejich plán podařilo naplnit. Co se jim povedlo, co mohly udělat lépe.

Reflexe: Rodiče nás odmala vedou k samostatnosti a zodpovědnosti. Úkolů s přibývajícím věkem přibývá. Co myslíte, jaký je takový váš hlavní úkol, vás, jako dětí? Možná má někdo i jiné povinnosti, o kterých si můžeme také povídat. Umět si správně naplánovat a zorganizovat čas je dovednost, s kterou se člověk nerodí. Je třeba se jí učit. Některým lidem v takovém plánování pomáhá vést si diář.

6.6.2 Aktivita: Kočičko, usměj se!

Cíl: Žák trénuje sebekázeň tím, že se učí po nějakou dobu ovládnout mimiku své tváře.

Metoda: Rozehřívací hra pro pobavení s prvky inscenace.

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: Nic není třeba.

Postup: Žáci sedí v kroužku a jeden z nich jde doprostřed. Představuje kočičku, kterou se budou snažit jednotliví žáci sedící v kroužku postupně rozesmát. Když se to někomu podaří, s kočičkou si vymění roli. Cílem je, aby kočička udržela kamennou tvář. Na začátku postupně každý kočičku vždy pohladí a řekne: „Kočičko, usměj se.“

Reflexe: Bylo pro vás těžké udržet se a nezačít se smát? Komu se to dařilo, na co jste mysleli? Pomáhal někomu vnitřní hlas? Ovládat své myšlenky není snadné, zato komu se to daří a zlepšuje se v tom, může se to pozitivně odrazit v jeho životě. Kdo umí ovládat své myšlenky, je pro něho snadnější ovládat i své chování. Protože myšlenky předcházejí činům. Usměnit v sobě vnitřní hlas a poručit sobě samému je dovednost, která se musí trochu trénovat. Můžete začít třeba s drobnostmi jako že si například řeknete, že si budete každé ráno stlát postel. Je pravděpodobné, že se vám to povede jednou, dvakrát a pak zapomenete. Ale důležité je se tím nenechat odradit a pořád to zkoušet. Po několika úspěších za sebou se vám začne vytvářet v hlavě návyk, a to znamená, že danou věc budete vykonávat, aniž byste se do toho museli nutit. Což zní docela dobře, nemyslíte?

Děti dostanou pracovní list, kde si mohou samy doplnit tři věci, ve kterých se chtějí zlepšit, nebo kterými by mohly pomoci ostatním. Na závěr si mohou vybarvit štít představující políčko hodnotu „poctivost“.

6.7 BŘEZEN

Téma: POCTIVOST

Záměrně dětem na začátku hry nezdůrazníme, kterou hodnotu budeme aktivitou rozvíjet.

„Schopnost jednat fér a s čistými úmysly, přistupovat k druhým i k sobě pravdivě.“
(Haková, s. 84)

6.7.1 Aktivita: Babylonské losování

Cíl: Účastník vnímá hodnotu poctivosti a její význam v osobním i společenském životě.

Metoda: skupinová strategická kooperativní hra, diskuse

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: 3 stanoviště – na každém 3 tmavé pytlíky a v každém po třech víčkách s jiným označením (a,a,n – n,n,a – n,n,n). U každého stanoviště hromádka lego kostiček (červená, modrá, bílá). Vyznačené pole startu.

Postup: Děti rozdělíme na dvě družstva a určíme startovní pole a tři stanoviště, které budou od startu různě vzdálená. Na všech stanovištích bude hromádka stejně barevných lego kostiček a tmavý pytlík a v něm tři víčka, každé označené jinak – „ano, ano, ne“. Na druhém stanovišti bude v pytlíku – „ne, ne, ano“. Na třetím stanovišti bude pytlík se třemi „ne“. Na každém stanovišti dítě vylosuje jedno víčko a podle toho, co na něm bude, si vezme nebo nevezme kostičku, která bude na stanovišti připravená, a víčko do pytlíku vrátí. Zdůrazníme, že se do pytlíků nikdo nesmí dívat! Cílem je posbírat ze stanovišť co nejvíce kostek. Důležité pravidlo je nedívat se do pytlíku. Vybíhat do pole smí vždy jen jeden hráč z družstva. Z nashromážděných kostiček děti postaví co nejvyšší věž. Na stavbu vymežíme časový limit 5 minut.

Reflexe: Každé družstvo posbíralo nějaký počet kostiček. Na téhle aktivitě jsme si mohli vyzkoušet, zda byl někdo sveden k nepoctivosti nebo nebyl. Pokud totiž najdeme u nějakého družstva bílé kostičky, tak to znamená, že se někdo nechal svést. V pytlíku u bílých kostiček totiž byla pouze víčka se samými „ne“. Napadlo někoho se do pytlíku podívat? Nebo vzít kostičku, ačkoli jste měli na víčku „ne“?

Vzpomenete si na nějakou situaci, kdy vám vadilo, že někdo jiný podvádí? Když podvádí ostatní, znamená to pro tebe, že můžeš podvádět taky?

6.7.2 Aktivita: Dopravní značky

(Lisá, s. 92-94)

Cíl: Žák si uvědomí význam pravidel a jejich poctivé dodržování v běžném životě.

Metoda: Naučná, práce s příběhem, diskuse.

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: tabule, papíry, psací potřeby, obrazová ukázky základních dopravních značek – přehled

Motivace: S žáky začneme diskusí o dopravních značkách. Ptáme se jich, k čemu je máme a jaký by byl život bez nich.

Postup: Po krátké diskusi o významu dopravních značek na tabuli překreslíme tři základní druhy svislých značek. Stručně popíšeme jejich význam. Výstražné, zákazové a příkazové značky.

Výstražné značky mají tvar trojúhelníku s červeným okrajem. Upozorňují nás, že máme být v pozoru. Například: „Pozor chodci!“, „Pozor děti!“.

Zákazové značky mají tvar kruhu s červeným okrajem. Vyjadřují zákazy. Například: „Zákaz vjezdu!“.

Příkazové značky: mají tvar kruhu a jsou modré. Přikazují nám, jak se máme na silnici chovat. Výjimku tvoří značka „STOP!“ A „Dej přednost v jízdě!“. Například: „Cesta pro chodce/cyklisty“, „Příkazovaný směr jízdy vpravo.“

Reflexe: „Diskusi vedeme tak, aby se žáci zamysleli nad smyslem pravidel nejen na silnicích, ale i v životě. Ptáme se, jaká pravidla platí ve škole, zda i členové jejich rodiny dodržují nějaké jasné dohody a zásady, zda i vztah s kamarády se řídí nějakými principy apod.

Pravidla, která žáci postupně uvádějí, pak všichni společně zapisují na jeden arch. Nakonec vyzdvihneme nejdůležitější univerzální pravidla v sociálních vztazích. Rovněž pro ně mají žáci vymyslet „dopravní značky“. Pracují v menších skupinkách, každá své nové značky nakreslí... Žáci mohou vymýšlet například tyto značky:

- Zákaz skákání do řeči.
- Zákaz nadávání si.

- Úsměvu vstup povolen.
- Stop vysmívání se slabšímu.
- Pozor, když si chceš něco od někoho vypůjčit, je třeba poprosit.
- Pozor, když se chceš ve škole na hodině na něco zeptat učitele, je třeba se přihlásit!
- Zákaz vjezdu rváčům!
- Příkaz pomoci blízkým, když mě o to požádají (pomoci matce uklízet, kamarádovi s úkolem, prarodičům s nákupem).“

Dnešní aktivity byly zaměřené na hodnotu poctivost. To je schopnost jednat fěr, přistupovat k druhým i k sobě pravdivě. Poctivý člověk dodržuje pravidla i tehdy, když se nikdo nedívá. Poctivý člověk přizná svou chybu. Na štítu si děti vybarví hodnotu „poctivost“.

6.8 DUBEN

Téma: LÁSKA A LASKAVOST

„Laskavost je umění jednat citlivě a láskyplně s porozuměním k pocitům a potřebám druhých.“ (Haková, s. 50)

6.8.1 Aktivita: Petr Figulus Jablonský

(Hloučová, 2019)

Cíl: Účastník poznává život významného jablonského rodáka Petra Figula a dozvídá se některé základní informace o jeho životě.

Metoda: vyprávění, diskuze

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: Pracovní list s obrázky ze života Petra Figula

Motivace: Dnes si řekneme něco o významném jablonském rodákovi, Petru Figulovi.

Petr Figulus Jablonský se narodil v roce 1619 v Jablóně nad Orlicí do rodiny hrnčíře Zelinky (Figulus znamená latinsky hrnčíř). Když Petrovi byly čtyři roky, císař nařídil, že lidé mohou prožívat svou víru v Boha jen tak, jak si přál on – jako katolíci. Protože víra v Boha byla pro Zelinkovi důležitá a nechtěli ji změnit, celá rodina se přestěhovala do nedalekého Brandýsa nad Orlicí, kde pro ně bylo bezpečno. Proto se

zde skrývala i další více jak desítka významných nekatolických kněží. Mezi nimi i Jan Amos Komenský.

- Dovedete si představit, že byste svůj domov museli najednou opustit? Pokud ano, co důležitého byste si ze současného domova s sebou odnesli? Podařilo by se Vám na takové situaci najít nějaké výhody? V dřívějších dobách bylo běžné, že lidé žili na jednom místě celý život a nejdále se dostali třeba do vedlejší vesnice. Občas se ale stalo, že museli ze svého rodiště odejít, jako například tento Petr s rodinou. Petr se za svůj život stěhoval několikrát.

Z Brandýsa brzy odešli do exilu do polského Lešna. Petr se stal polovičním sirotkem, a tak ho zhruba od 15 let vychovával učitel a kněz Jan Amos Komenský. Viděl v něm nadějný potenciál stát se dobrým knězem a učitelem, a tak ho velmi podporoval a přijal jej téměř za vlastního.

- Máte někdo zvíře z útulku nebo z ulice? Ujali jste se jej, protože vám jej bylo líto a chtěli jste mu zlepšit život. Bez rodičů však nejsou jen zvířata, ale i děti, které žijí v dětských domovech. Znáte někoho, kdo adoptoval nebo přijal do pěstounské péče nějaké dítě? Takoví lidé se rozhodnou tomu dítěti pomoci k lepšímu životu, což často není jednoduché. Přestože není jejich vlastní, rozhodli se jej milovat, jako kdyby jejich vlastní bylo.

Brzy se Petr stal Amosovým spolupracovníkem. Cestoval s ním, pomáhal mu v jeho literární a pedagogické činnosti. Byl také politicky činný. Jeho práce někdy připomínala mezinárodního agenta a politického informátora. Ve třiceti letech se oženil s jeho dcerou, Alžbětou Komenskou. Měli spolu pět dětí.

Reflexe: Byli jste někdy někdo na svatbě? Proč si myslíte, že se lidé spolu berou? Citlivě s dětmi diskutujeme o tom, co může dva lidi motivovat ke svatbě a klademe důraz na vážnost takového rozhodnutí. Neplet'te si lásku a zamilovanost. Zamilovanost dříve či později přejde, ale láska by měla být trvalejší. Láska je někdy hlavně rozhodnutím, což platí třeba u adopce.

6.8.2 Aktivita: Svatba

Cíl: Účastníci se seznámí s důležitostí svatebního slibu a uvědomí si, že láska je úzce propojena s věrností. Žáci chápou svatbu jako významný společenský akt, na němž se

podílí více lidí, z nichž každý může nějak přispět k tomu, aby se vydařila svatba i samotné manželství.

Metoda: kreativní, diskuze

Časová náročnost: 35 minut

Pomůcky: kostýmy, svatební zástupné předměty, fotoaparát (zajistí pedagog), nahrávka svatebního pochodu

Motivace: Byli jste někdy na svatbě? Když se muž a žena mají rádi a myslí to spolu vážně, mohou své rozhodnutí stvrdit veřejným svatebním obřadem. Svatba je významná společenská událost, která může mít mnoho různých podob. Na svatbě má každý svou roli, proto se pojd'me podívat, jaké ty role jsou.

Postup: Dětem rozdáme kartičky s názvy rolí, každé dítě si vybere, jakou roli chce ve scéně zastávat: nevěsta, ženich, 2x svědek, rodiče nevěsty, rodiče ženicha, oddávající (matrikář/kněz), hudebník (kapela), fotograf, kuchař, svatebčané.

Následně realizátor rozdá zástupné svatební předměty a ptá se jednotlivých osob, jaká je jejich úloha na svatbě a jak mohou přispět k tomu, aby se vydařila nejen svatba, ale i manželství. Zmíní to, že by všichni měli přispět dobrou náladou, neměli by se opít, dávají se dary, tančí se. A i potom by svatební hosté měli manželům pomáhat v tom, aby se jim manželství vydrželo, takže nebudou pomlouvat toho druhého apod. Svatba by měla být pěknou vzpomínkou, k čemuž mohou pomoci i fotky.

U Petra Figula jsme viděli svatební slib. Dnes už se samozřejmě takovýto slib nepoužívá, ale pokud si manželé něco slibují, bývá to láska, úcta a věrnost a také to, že spolu ponесou všechno dobré i zlé až do smrti. Není vůbec jednoduché slib dodržet, ale když se to podaří, stojí to za to. Bohužel se to mnohým nepodaří, takže se rozejdou, rozvedou.

Reflexe: Svatba má velký význam v tom, že novomanželé světu říkají, že se mají rádi a že spolu chtějí být až do smrti, což si také navzájem slibují. Překonat těžší chvíle není jednoduché, ale stojí to za to. Bez čeho se svatba nemůže obejít, co je na ní nejdůležitější? Láska je snad nejdůležitější hodnota, protože v sobě zahrnuje mnoho dalších hodnot jako věrnost, úcta, vytrvalost, obětavost, zodpovědnost, soucit. Děti si na štítu vybarví hodnotu „láska“.

6.9 KVĚTEN

Téma: VĚRNOST

„Zachování vztahu k někomu nebo něčemu, co nám přirostlo k srdci, co je nám blízké.“ (Haková, s. 226)

6.9.1 Aktivita: Přísloví a rčení

Cíl: Žák vnímá cenu hodnoty věrnost a dokáže vlastními slovy vyjádřit, jak se může v běžném životě projevat. Žák poznává hodnotu věrnost tak, jak byla chápána ve středověku.

Metoda: diskuse, kritické myšlení, individuální práce s textem, jazykové hry – porozumění textu, kooperativní inscenační hra

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: papíry, psací potřeby

Motivace: Věrnost je důležitá podmínka přátelství. Věrnost znamená věřit v dobro ve druhém člověku, nepřipisovat mu zlé úmysly a stát při něm i v těžkých dobách. O tuto důležitou hodnotu můžete snadno přijít právě tím, když třeba někoho zklamete v nějaké velké věci nebo když jej opakovaně zrazujete v menších věcech. Věrný můžete být nejen nějaké osobě, ale i myšlence, programu, skupině.

Postup: Zamyslete se nad tím, co mohou znamenat tato česká přísloví a rčení, a povídejte si o nich.

- Být věrný až za hrob.
- Věrný jako pes.
- Sejde z očí, sejde z mysli.
- V nouzi poznáš přítele.

Jak je to ale s věrností v přátelství, co by například musel udělat váš kamarád, abyste o něm mohli říct, že byl nevěrný? Myslíte si, že můžete být nevěrní i svým rodičům? Myslíte si, že se vyplatí být věrný? V čem to může být výhodné?

Reflexe: Věrnost je důležitý znak přátelství. Věřit někomu znamená, že se na něho můžeme spolehnout. Zůstat věrný někdy vyžaduje velké přemáhání. Asi se shodneme na tom, že když se jednou rozhodnu uzavřít s někým sňatek, měl bych si za tímto rozhodnutím stát, a ne jej chtít měnit při první velké hádce nebo těžko vyřešitelném

konfliktu. Zůstat věrný často vyžaduje velké přemáhání a pevnou vůli překonávat překážky.

6.9.2 Aktivita: Věrnost ve středověku

Cíl: Dítě vnímá, že věrnost může mít více podob. Pojetí věrnosti je v dnešní době trochu jiné, než bylo chápáno dříve.

Metoda: simulační, diskuse

Časová náročnost: 40 minut

Pomůcky: pro každou dvojici šátek

Motivace: Dětem povíme o tom, že v minulých dobách, zejména ve středověku, bylo běžné, že vysoce postavení králové měli své sluhy. Sluha byl věrný svému pánu, byl mu poslušný, často právě až za hrob. Věrností se vyznačovali ale i rytíři. „Být rytířem byla čest a nemohl se jím stát každý. Dokonce vznikl i jakýsi kodex mravních zásad a hodnot, kterými se rytíři řídili. První zásadou byla statečnost – schopnost prokázat odvahu a dovednost v boji. Věrnost byla taktéž důležitá, rytíř musel vždy dodržet slovo a sloužit svému pánovi bez námitek. Štědrost předurčovala bohémský styl života těchto odvážných bojovníků. Rytíři nesměli hromadit majetek, a tak záměrně rozhazovali peníze. Později, na přelomu 12. a 13. století, přibyly ještě další dvě zásady, a to zdvořilost a víra. S tím souviselo pomáhání slabším a chudým.“ (Mokříš, 2018)

Postup: Před touto aktivitou pošleme děti, které potřebují na toaletu, aby neměly potřebu během hry. Pak je rozdělíme do dvojic. Jeden z dvojice bude představovat oddaného sluhu, druhý jeho mocného pána. Kdo bude kdo, se ve dvojicích rozhodne pomocí „kámen, nůžky, papír“. Abychom si takový čas trochu zpestřili, oba dva k sobě budou přivázáni nikoli jen tímto vztahem pán-sluha, ale i šátkem (za ruku nebo za nohu). Po dobu 10 minut bude muset dělat vše, co mu pán nakáže. Po uplynutí této doby si role vymění (což jim ale dopředu neříkáme).

Reflexe: Jak jste se cítili v roli pána/sluhy? Choval se k vám hezky? Překvapila vás výměna rolí? Změnili byste své chování, když byste dopředu věděli, že potom budete sluhou? V jaké pozici jste se cítili lépe? Dříve byla věrnost spojována s bezpodmínečností. Myslíte, že je tomu tak i dnes?

Děti si na svém štítu vybarví poslední políčko a napíšou si do něho hodnotu „věrnost“.

6.10 ČERVEN

Téma: ZÁVĚREČNÁ SLAVNOST SPOJENÁ S MOŽNOSTÍ PŘESPÁNÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Personální zajištění: Alespoň 2 pedagogové, děti max 15.

Pomůcky: Pomůcky na venkovní hry jsou k dispozici ve škole, materiály na tvorbu koláže – vision board (čtvrtky, noviny a časopisy, lepidla, nůžky, fixy, pastelky), zajistit stravu a občerstvení (ovoce na piknik, piškotový koláč, objednat dovážku pizzy na večer, nakoupit suroviny na snídani, ovocný sirup, čaj), velká sklenice na vzpomínkové fazole, pytlík fazolí.

Účastníci si na akci donesou: spací pytel, karimatka, lahev s pitím a hrneček, osobní hygiena, vhodné oblečení a obuv.

Harmonogram: akce se uskuteční 20. 6. 2025, začátek v pátek od 12:00, konec v sobotu v 9:00 hod.

12:00 - 12:45 Poobědový klidový režim, čtení, příprava venkovního občerstvení

12:45 - 13:00 Venkovní hry (fotbal, ping-pong, vybíjená, líný tenis, kuželky)

13:00 - 14:00 Piknik na školní zahradě, možnost pokračovat v nabízených venkovních aktivitách

14:15 - 15:15 „Vision board“ Co bych chtěl o prázdninách zažít? Co bych se chtěl naučit? Co bych chtěl navštívit? Komu bych chtěl dělat radost? Na co si dám pozor/čemu se vyhnu... Každý dostane velkou čtvrtku, lepidlo, staré noviny a časopisy, nůžky a tvoří svou vlastní prázdninovou vision board. Je vhodné, když si svou vision board vytvoří i pedagog!

15:15 - 15:40 Reflexe předchozí aktivity, každý předvede a okomentuje svou vizi.

15:40 - 15:55 Svačina

16:00 - 17:20 Společná procházka k potůčku.

17:30 - 18:30 Večeře (dovážka pizzy).

18:45 - 19:30 Večerní zhodnocení celého roku ve družině formou vhadzování fazolí díky do společné vzpomínkové nádoby. Dokončení štítů, vzpomínání na aktivity prováděné v průběhu roku.

18:30 - 20:30 Film (Ne)obyčejný kluk, reflexe filmu. Více v příloze.

20:30 - 21:00 Večerní hygiena, příprava na spánek

21:00 - 21:12 Ztišení

21:30 Noční klid

.....

7:00 - 7:20 Budíček, ranní rozcvička

7:30 - 8:00 Ranní hygiena, úklid ležení, příprava snídaně

8:00 - 8:30 Snídaně (müssli, mléko, jogurt), během snídaně společné hodnocení celé „přespávačky“

8:45 - 9:00 Úklid po snídani, úklid třídy, odchod domů.

ZÁVĚR

Hlavním cílem projektu bylo navržení portfolia aktivit zaměřených na rozvoj hodnot u dětí mladšího školního věku, přičemž jsme se snažili tyto aktivity navrhnout na míru řízeného programu do prostředí školní družiny jedné konkrétní základní školy. Kromě navrhovaných aktivit je součástí projektu i stručná metodika upravující formy a metody výchovného působení pedagoga.

Přístup pedagoga k vychovávanému je v hodnotovém vzdělávání zásadní. Chceme-li, aby mělo naše pedagogické působení smysl, je třeba být dětem dobrým vzorem a přistupovat k nim s úctou a respektem. Bez kvalitního pedagogického doprovázení a citlivého přístupu k dětem by aktivity mohly být navrženy sebelepším způsobem, přesto by nikdy nemohly dosáhnout svého výchovného cíle.

Dosažení výchovných cílů však nezávisí jen na osobě pedagoga, ale také na tom, jak se k aktivitám budou stavět žáci a jaké nahodilé okolnosti do programu vstoupí. Je proto nutné, aby pedagog bedlivě pozoroval a průběžně vyhodnocoval, co je vhodné zachovat, co drobně upravit, na co klást větší důraz nebo v čem se více věnovat několika jedincům, kteří se nad danou hodnotou zamýšlejí poprvé.

Některé hodnoty si jedinec osvojí snadno a přirozeně, v rámci socializačního procesu. Jiným hodnotám se může (resp. měl by) naučit. Právě tyto ne tak snadno získávané hodnoty by měly děti získávat i ve škole, neboť ne vždy na ně jejich rodina v tomto ohledu působí. Jsme přesvědčeni, že školy by se měly více zaměřovat na rozvoj prosociálního chování a hodnot s ním souvisejících. Jejich opomíjení totiž působí negativně nejen v celospolečenské rovině, ale i na úrovni každé rodiny a každého jednotlivce. Naopak kvalitní výchova k prosociálnímu chování pak v dlouhodobém horizontu vede ke zlepšení stavu společnosti snad ve všech ohledech.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje

COVEY, Sean, 2009. *7 návyků šťastných dětí*. Česko: FranklinCovey. ISBN 978-80-254-5752-8.

EYRE, Linda, Richard, 2000. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-360-9.

GEIST, Bohumil, 1993. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85605-28-7.

HAKOVÁ, Jana, ŠTOLBOVÁ, Martina a kol., 2021. *Krajinou ctností. Sborník 156 aktivit pro výchovu ke ctnostem*. Nadace Pangea. Edice Gymnasion. Svazek 10. Praha. ISBN 97-8802709-678-7.

HAKOVÁ, Jana, ŠTOLBOVÁ, Martina a kol., 2019. *Karty ctností*. Nadace Pangea.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena, 2004. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.

HLOUCHOVÁ, Hana, 2019. *Komenský mu říkal synu. Kým vším byl Petr Figulus Jablonský?* Klíček: Výprachtice. ISBN 978-80-907667-0-9.

JENKINSOVÁ, Joy Peggy, 2009. *Jak rozvíjet dětskou spiritualitu. Jednoduchá a praktická cvičení*. DharmaGaia. ISBN 978-80-86685-92-2.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

KUČEROVÁ, Stanislava, 1996. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: ManaCon. ISBN 80-85-668-34-3.

- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, 2006. *Vývojová psychologie. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1284-9.
- LISÁ, Elena, 2010. Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. stupně ZŠ. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-746-6.
- PÁVKOVÁ, Jana a kol., 2002. Pedagogika volného času. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- PÍTHA, Petr, 2006. *Výchova, naděje společnosti*. Praha: Poustevník. ISBN 80-86610-18-7.
- PRUNNER, Pavel, 2002. *Výzkum hodnot*. Plzeň: Euroverlag. ISBN 80-7177-710-2.
- SAK, Petr, 2000. Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Praha: Petrklíč. ISBN 80-7229-042-8.
- SOKOL, Jan, 2007. Malá filosofie člověka a slovník filosofických pojmů. 5. přepra. vyd., Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7021-884-6.
- VACEK, Pavel, 2008. Rozvoj morálního vědomí žáků. Metodické náměty k realizaci průřezových témat. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-386-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- VELKÝ SLOVNÍK NAUČNÝ. a/1., 1999. Praha: Diderot. Heslo: hodnota. ISBN 80-902723-1-2.

Elektronické zdroje

CSFD. Česko-Slovenská filmová databáze. Online. Dostupné z:
<https://www.csfd.cz/film/466388-ne-obycejny-kluk/galerie/plakaty/> [cit. 2023-12-14].

HÁBL, Jan. (2022) Na charakteru (nejen) pedagoga ve vzdělávání záleží. *Výchova charakteru*. In *Pedagogika*, roč. 72, č. 3, s. 415 – 420. Online. Dostupné na: <https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/2172/1747> [cit. 2023-12-16].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA (2023). Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce. 10 zajímavostí o Mongolsku, které jste možná netušili. Online. Dostupné online na: <https://svet.charita.cz/aktuality-svet-charita/10-zajimavosti-o-mongolsku-ktere-jste-mozna-netusili/> [cit. 2023-11-29].

KOPICOVÁ, Miroslava (2009). Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Online. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi> [cit. 2023-12-14].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY (2023). *Zájmové a neformální vzdělávání*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zájmové vzdělávání*. Online. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1> [cit. 2023-12-01].

MOKŘÍŠ, Jakub. (2018). Elitní válečníci historie: Rytíři. Abicko. Online. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-zabava-historie/23784/elitni-valecnici-historie-rytiri.html> [cit. 2024-02-01].

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ
Základní školy Jablonné nad Orlicí (Zpracovaný podle RVP ZV) 2023 (2023).
Aktualizace č. 8. Jablonné nad Orlicí. Online. Dostupné z:
https://zs.jablonno.cz/assets/File.ashx?id_org=100131&id_dokumenty=18543
[cit. 2023-12-17].

THE JUBILEE CENTRE FOR CHARACTER AND VIRTUES. University of Birmingham. Online. Dostupné z: <https://www.jubileecentre.ac.uk/> [cit. 2023-12-14].

TOMEY, Jill. (2022). Generosity Activities. Egg-stra Generosity. Character Council. Online. 22.11.2022. Dostupné z: <https://charactercincinnati.org/in-school/activity/generosity-activities/> [cit. 2024-02-22].

VÝCHOVA KE CTNOSTEM (2018). Nadace Pangea. Online. Dostupné z: <https://vychovakectnostem.cz/> [cit. 2023-12-14].

Zdroje videí:

ČESKÁ TELEVIZE Edu, Wifina. Online. Tomáš Garrigue Masaryk. Online. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/4123-tomas-garrigue-masaryk> [cit. 2024-02-23].

Na charakteru záleží // prof. PhDr. Jan Hábl, PhD., 2023. In: YouTube. 15.4.2023. Online. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=u-cLD3v1RFg> Kanál uživatele Církev bratrská Litvínov. [cit. 2023-12-18]

Pixar. The Incredible on Blue-ray: „Battle Time is Family Time“ – Clip, 2011. In: YouTube. 28.3.2011. Online. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=KJ-MHpY4L_U [cit. 2024-02-20]

Vlatenecké písně: Lví silou, 2024. Online. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=eszwc72yI4Y> Kanál uživatele Tomáš Břicháček. [cit. 2008-12-04]

Zdroje obrázků:

Novotná, Kateřina, [Na lidských hodnotách a dobrém charakteru záleží]. In: *Canva.com* [online]. 14.3.2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.canva.com/design/DAF6mGTEJ3M/AO-j-GsJZ9lf5bDvY1CVA/edit>

Tomáš Garrigue Masaryk:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6c/Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk_1925.PNG

Ludvík Krejčí:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/96/Ludv%C3%ADk_Krej%C4%8D%C3%AD_portr%C3%A9tovka.jpg/800px-Ludv%C3%ADk_Krej%C4%8D%C3%AD_portr%C3%A9tovka.jpg

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Přehled témat

Příloha č. 2 – Září

Příloha č. 3 – Ukázka Štítu pevného charakteru

Příloha č. 4 – Říjen

Příloha č. 5 – Listopad

Příloha č. 6 – Naši hrdinové – text

Příloha č. 7 – Naši hrdinové – fotografie T. G. Masaryka

Příloha č. 8 – Naši hrdinové – fotografie L. Krejčího

Příloha č. 9 – Únor

Příloha č. 9 Únor

Příloha č. 10 – Pracovní list: V čem se chci zlepšit, co pro to udělám?

Příloha č. 11 – Petr Figulus Jablonský

Příloha č. 12 – Svatba

Příloha č. 13 – Květen

Příloha č. 14 – Film: (Ne)obyčejný kluk

Příloha č. 1 – Přehled témat

„Na lidských hodnotách a dobrém charakteru záleží“

Příloha č. 2 – Zář

TÉMA: Já a mé hodnoty, můj charakter – kdo jsem a kým chci být?

Charakterní člověk drží slovo a dbá na svou čest. Nemění názory a postoje podle potřeb okolí. Lze se na něho spolehnout, a to i v nesnadných situacích. Naopak člověk bezcharakterní, ten se řídí jen vlastním prospěchem.

Aktivita: Kdo jsem?

Než začneš pracovat na rozvoji svého charakteru, zastav se a zamysli se nad tím, kým jsi, dnes a tady. Přečti si výčet následujících charakteristik a dej fajfku tam, u které vlastnosti si myslíš, že už ji máš. Zakroužkuj ty vlastnosti, které bys chtěl mít.

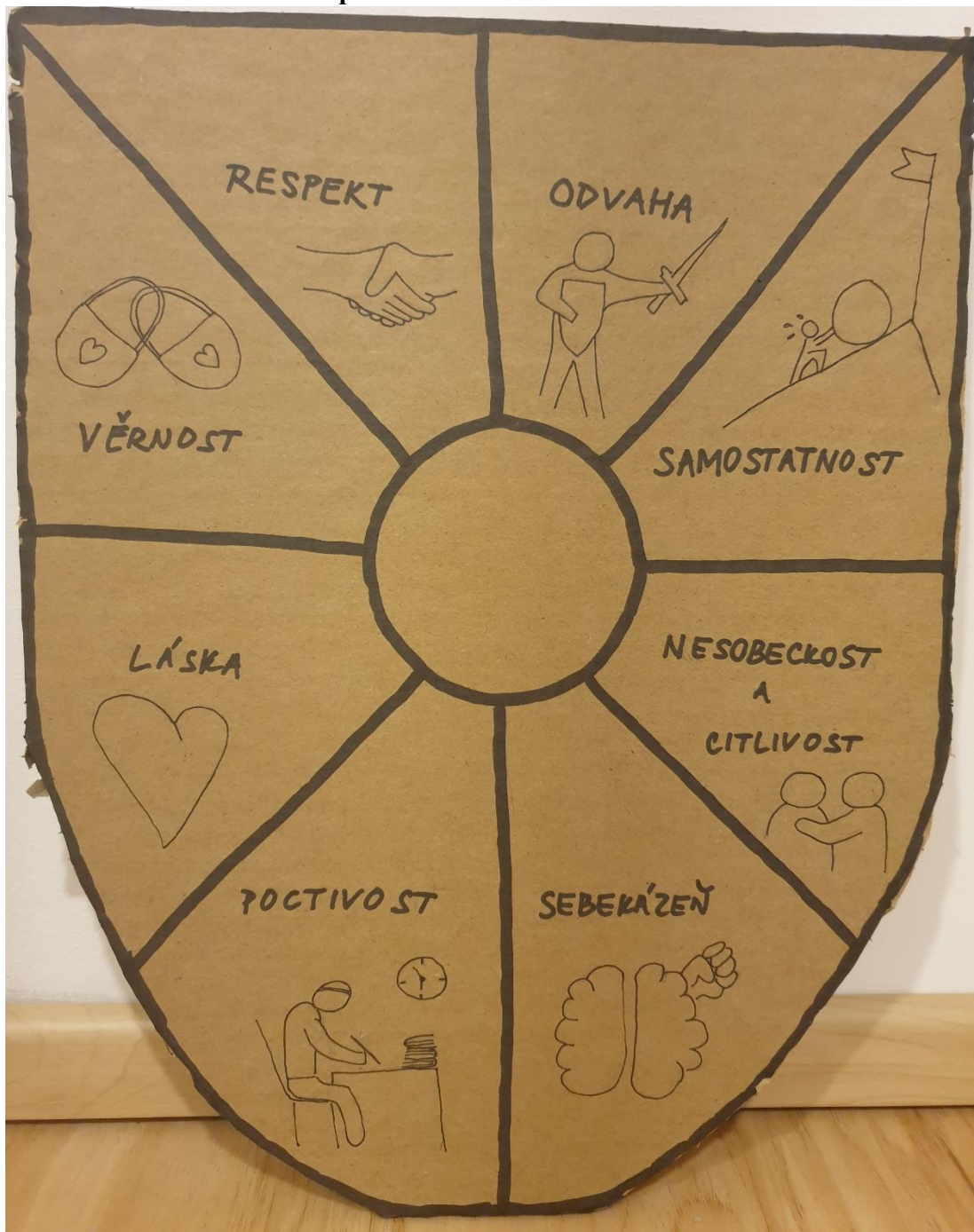
- Uprímnost, trpělivost, spořivost, odhodlání, kreativita, spolupráce, spolehlivost, bezstarostnost, povzbuzující, dobročinnost, péče, skromnost, odvaha, soucit, dobrý týmový hráč, statečnost, talent, starostlivost, ohleduplnost, nadšení, smysl pro férovost, přátelskost, štedrost, ochota pomáhat, věrnost/oddanost, optimistický, zodpovědný, přemýšlivý, tolerantní k druhým, smysl pro humor.

Ctnosti jsou všechny dobré vlastnosti a skutky které máme. Pomocí nich můžeme popsat charakter. Takže můžeš být třeba popsán jako soucitný, odvážný, upřímný nebo trpělivý. Jestli máš dobrý charakter, asi budeš mít hodně podobných vlastností.

Aktivita: Já a mých pět vlastností

Obkresli na druhou stranu tohoto pracovního listu svou ruku a do každého prstu napiš svou vlastnost nebo věc, která tě nějakým způsobem charakterizuje. Pozitivní vlastnost. Doprostřed dlaně napiš vlastnost, kterou by si chtěl na sobě změnit, ve které by ses chtěl zlepšit.

Příloha č. 3 – Ukázka Štítu pevného charakteru

Příloha č. 5 – Listopad

Téma: ODVAHA

„Je vnitřní síla zvládnout věci, které jsou velké, kterých se bojím.“ (Haková, s. 66)

Aktivita: Jak bojovat se strachem? Jak v sobě probudit odvahu?

Dohodněte se ve skupině a společně vymyslete, co byste dětem poradili?

- Jana píše za týden velký test z matematiky. Bojí se ho. Nerozumí látce a má strach.
- Petr má za chvíli recitovat před celou třídou básničku. Doma si ji odříkal několikrát správně, ale co před třídou? Potí se mu ruce, třese se mu hlas.
- Na táboře se chystá noční hra a Dana se tak bojí tmy. Sebere odvahu a půjde za vedoucí.
- Všimneš si, že dva tví spolužáci slovně popichují tvého kamaráda, protože má na sobě obnošené neznačkové tričko.
- Rozbil jsi mámin oblíbený hrníček.
- Lenka se bojí na tělocviku přeskočit kozu. Bojí se, že si ublíží, že se jí budou ostatní smát.
- Honza má dietu a nesmí sladké. Kamarád mu nabízí čokoládu. Honza by si rád dal...

Strategie, pomocí kterých by se situace dala vyřešit a strach dal zahnat:

- Naplánovat dopředu vhodné řešení problému.
- Hledat na dané věci pozitiva.
- Opakovat uklidňující slova nebo věty, např.: „To zvládnou.“ „To bude dobré.“
- Požádám o pomoc někoho blízkého.
- Poslech uklidňující hudby.
- Dechová cvičení – dýchání do břicha.
- Talisman, přívěšek.

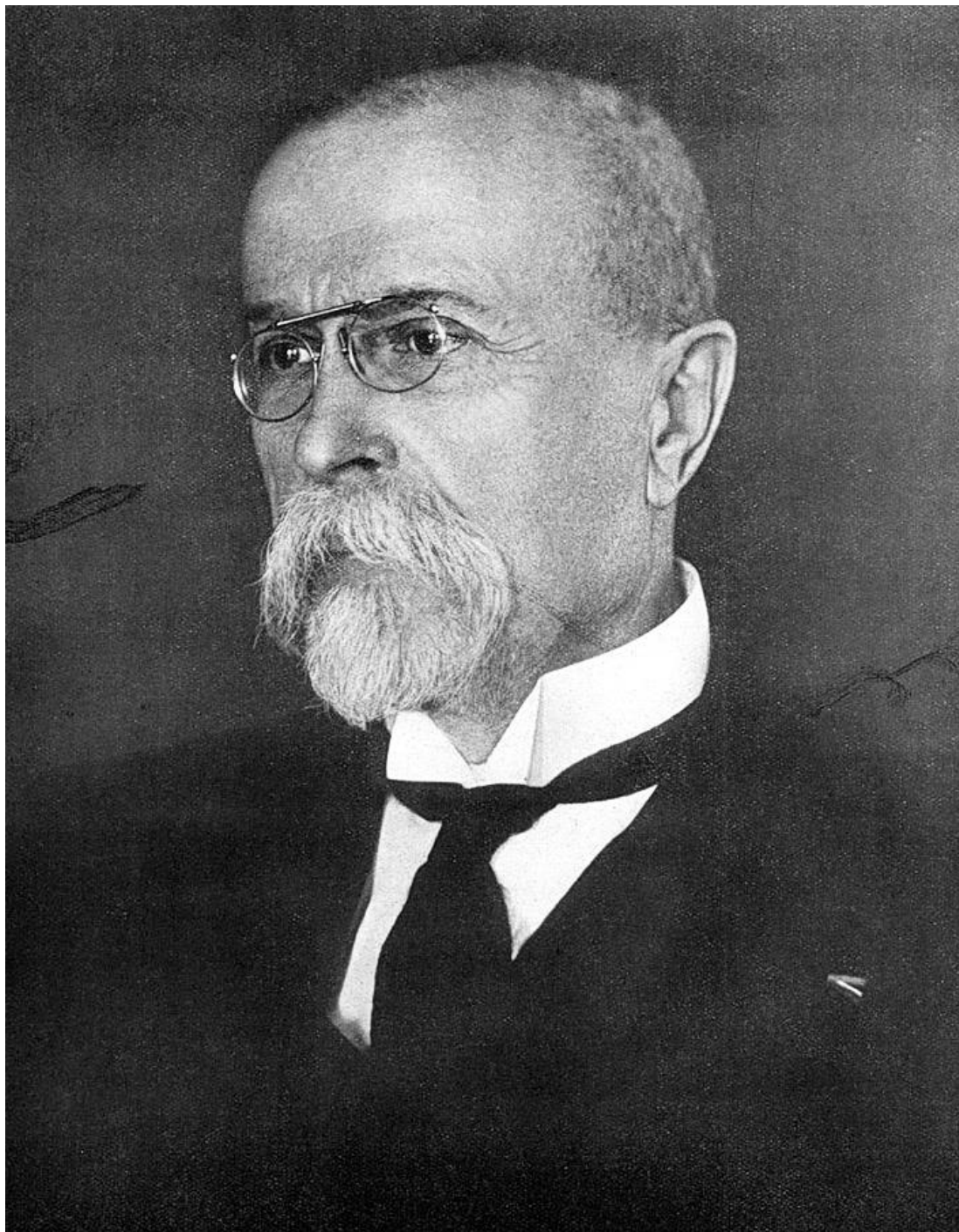
Příloha č. 6 – Naši hrdinové – text

(text rozstříháme a děti skládají jako puzzle)

Oba se narodili za dob rakouské monarchie, tedy ještě před tím, než tady na tomto území byl samostatný český stát. V průběhu první světové války byli oba činní – každý jinak. Jeden z nich, ten starší, byl výborný řečník a politik. Na vzniku státu se podílel právě tím, že uměl dobře vyjednávat. Druhý se stal legionářem a v Rusku bojoval proti Rakousko-Uhersku se zbraní v ruce. Je také spojován s městem, kam chodíte do školy. Našel si zde totiž svou budoucí ženu.

Příloha č. 7 – Naši hrdinové – fotografie T. G. Masaryka

(fotografii rozstříháme a děti skládají jako puzzle)

Příloha č. 8 – Naši hrdinové – fotografie L. Krejčího

(fotografii rozstříháme a děti skládají jako puzzle)

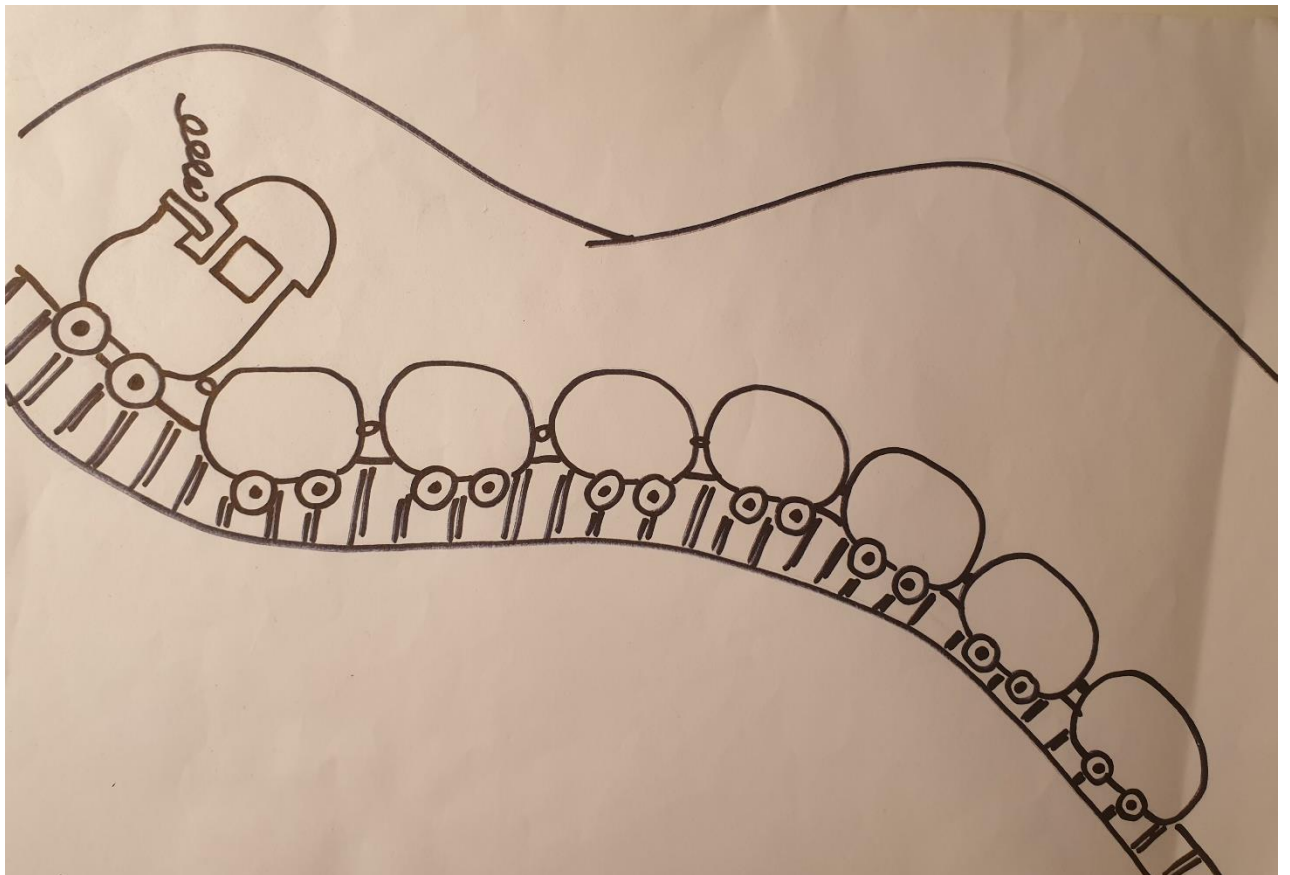

Příloha č. 9 – Únor

Téma: SEBEKÁZEŇ

„Je schopnost dělat věci, které jsou důležité a které přijmu za své“ (Haková, s. 143).

Aktivita: ABY TI NEUJEL VLAK (Haková, 2021, s.145)

Příloha č. 10 – Pracovní list: V čem se chci zlepšit, co pro to udělám?

Co mohu udělat pro druhé? Uveď 3 věci:

Doma bych mohl(a) pomoci s...

- 1.
- 2.
- 3.

Kamarádovi bych mohl(a) pomoci s...

- 1.
- 2.
- 3.

Ve škole bych mohl(a) pomoci...

- 1.
- 2.
- 3.

Dělám nebo bych mohl(a) udělat pro mé okolí

- 1.
- 2.
- 3.

Dělám, nebo bych mohl(a) udělat pro svou zemi

- 1.
- 2.
- 3.

Dělám nebo bych mohl(a) udělat pro naši planetu

- 1.
- 2.
- 3.

Příloha č. 11 – Petr Figulus Jablonský

(Hloučová, 2019)

Fotografie ze života Petra Figula:

Svatební slib Petra Figula:

„A protože ptám se tebe (Petře Figule): bereš-liž sobě tuto (Alžbětu Komenskou) za svou jedinou a věrnou manželku a pomocnici: Bereš-liž? Beru. Oddáváš-liž se jí za jediného věrného manžela i ochránce: Oddáváš-li? Oddávám. Slibuješ-li jí před Pánem Bohem, i přede všemi teď přítomnými, milost, věrnost, péči a nerozdílnost, do tvé neb její smrti: Slibuješ-li? Slibuji.“ (Hloučová, s. 16)

²https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/ff/Beschreibende_Darstellung_19_Brandeis.jpg/330px-Beschreibende_Darstellung_19_Brandeis.jpg

³https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/53/Pam%C3%A1tn%C3%ADk_Komensk%C3%A9ho_v_Brand%C3%BDse_nad_Orlic%C3%AD-detail.jpg/800px-Pam%C3%A1tn%C3%ADk_Komensk%C3%A9ho_v_Brand%C3%BDse_nad_Orlic%C3%AD-detail.jpg

Příloha č. 12 – Svatba

Jednotlivé role:

NEVĚSTA	
ŽENICH	
SVĚDEK	
SVĚDEK	
OTEC NEVĚSTY	
MATKA NEVĚSTY	
OTEC ŽENICHA	
MATKA ŽENICHA	
ODDÁVAJÍCÍ (MATRIKÁŘ/KNĚZ)	
HUDEBNÍK (KAPELA)	
FOTOGRAF	
KUCHARŤ	
SVATEBČAN	
SVATEBČAN	

Příloha č. 13 – Květen

Téma: VĚRNOST

„Zachování vztahu k někomu nebo něčemu, co nám přirostlo k srdci, co je nám blízké.“ (Haková, s. 226)

Aktivita: Přísloví a rčení

Zamyslete se nad tím, co mohou znamenat tato česká přísloví a rčení, a povídejte si o nich.

- Být věrný až za hrob.
- Věrný jako pes.
- Sejde z očí, sejde z mysli.
- V nouzi poznáš přítele.

Příloha č. 14 – Film: (Ne)obyčejný kluk

Drama / Rodinný

USA / Hongkong, 2017, 113 min

Režie: Stephen Chbosky

„Film (Ne)obyčejný kluk, natočený na motivy bestselleru deníku New York Times, vypráví fascinující a dojemný příběh Augusta Pullmana. Ve chvíli, kdy August, který se narodil s vadou obličeje, která mu dosud bránila navštěvovat běžnou školu, nastupuje do páté třídy místní školy, stává se tím nejméně pravděpodobným hrdinou. S tím, jak se jeho rodina, noví spolužáci a širší komunita snaží nalézt v sobě soucit a přijmout ho, Auggieho mimořádný osud je všechny spojí a dokáže, že nelze prostě zapadnout, když se už od narození lišíte.“ (CSFD, 2024)

Reflexe k filmu, otázky k diskusi:

- Doporučili byste film ke shlédnutí nějakému kamarádovi?
- Vcítit se někdo do nějaké postavy?
- Jaký myslíte že byste měli vztah k takovému nově příchozímu spolužákovi vy? Máte nějaké nápady, jak se k takovému spolužákovi více přiblížit, jak ho více podpořit? (Můžete zavzpomínat na aktivitu se sladkou a slanou vodou a ponořenými vajíčky...)